

Handleiding - Rechten Klaren

Auteur: Bert Lemmens en Rony Vissers (met medewerking van Joris Deene,
Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving)
Versie van 12-02-2014

Inhoudsopgave

1. Rechten Klaren: Inleiding	3
2. Auteursrechten ? wie? wat? wanneer?	5
2.1 Wat is het auteursrecht?	6
2.2 Wie heeft auteursrechten?	8
2.3 Wanneer gelden auteursrechten?	10
2.4 Wat met werken zonder auteur?	11
3. Welke rechten vallen onder het auteursrecht?	14
3.1 De morele rechten	15
3.2 De vermogensrechten	16
3.3 Uitzonderingen op het auteursrecht	18
3.3.1 Onderwijs en wetenschappelijk onderzoek	20
3.3.2 Audiovisuele thuiskopie	21
3.3.3 Karikatuur, parodie en pastiche	22
3.3.4 Erfgoedorganisaties	23
3.4 De naburige rechten	25
3.5 De naburige rechten (2)	26
3.6 Het portretrecht	28
4. Verzaking & overdracht van rechten	30
4.1 Verzaking aan morele rechten	31
4.2 Overdracht - algemene regels	32
4.3 Overdracht - vervreemding en licentie	34
4.4 Creative Commons	35
4.4.1 CC praktisch	37
4.4.2 CC licenties	39
4.4.3 CC0 en Public Domain Mark	42
4.5 Overdracht aan een opdrachtgever of werkgever	43
4.6 Overdracht aan een uitgever	45
4.7 Overdracht aan een filmproducent	46
5. Beheer van rechten	47
5.1 Beheersvennootschappen	48
5.2 Beheersvennootschappen - praktisch	50
6. Hulpmiddelen voor het klaren van rechten	52
6.1 Checklist voor het klaren van rechten	54
6.2 Modelovereenkomsten	60
6.2.1 Lange modellicentie	62
6.2.2 Korte modellicentie	67
6.2.3 Licentie-overeenkomst met een kunstenaar	72
6.2.4 Uitgavecontract	75
6.2.5 Overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf	77
6.2.6 Overeenkomst vervreemding met een werknemer	80

7. Veelgestelde vragen	81
8. Bibliografie	86

1. Rechten Klaren: Inleiding

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Dit is een handleiding voor het 'klaren van rechten' voor cultureel erfgoed. Met het 'klaren van rechten' bedoelen we het vaststellen (1) of er auteursrechten rusten op een bepaald werk en (2) hoe (en met wie) deze geklaard kunnen worden om je collecties juridisch veilig te digitaliseren en/of te publiceren op het web.

Deze handleiding werd speciaal samengesteld voor de CEST-wiki en ligt in het verlengde van het onderzoek dat PACKED vzw heeft verricht als werkpakketleider in het project ATHENA. Voor dit project ontwikkelde PACKED vzw, samen met de Universiteit van Patras (Griekenland), een [Step-by-step IPR Guide](#): een eenvoudige online tool die je begeleidt bij het klaren van rechten voor het online gebruik van cultureelerfgoedcollecties.

Deze handleiding komt ook voort uit de betrokkenheid van PACKED vzw bij de [Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht](#) die in februari 2011 in samenwerking met FARO, VKC en MovE werd opgericht. Een belangrijk doel van deze gebruikersgroep is de expertise van haar leden met betrekking tot auteursrecht te versterken en vormingen aan te bieden.

Deze handleiding bestaat uit 6 secties:

1. [Auteursrechten ? wie? wat? wanneer?](#)
2. [Welke rechten vallen onder het auteursrecht?](#)
3. [Verzaking & overdracht van rechten](#)
4. [Beheer van rechten](#)
5. [Hulpmiddelen voor het klaren van rechten](#)
6. [Bibliografie](#)

Kijk tot slot ook bij [Veelgestelde vragen](#) voor antwoorden op enkele courante vragen over het 'klaren van rechten'

- [Volstaat het verwijderen van online content om gevrijwaard te blijven van vervolging wanneer de rechthebbende van een auteursrechtelijk beschermd werk bezwaar](#)

[aantekent tegen de online publicatie?](#)

- [Wat moet ik doen als de rechthebbende niet valt te traceren?](#)
- [Geldt er auteursrecht op het onderwerp van een foto?](#)

2. Auteursrechten ? wie? wat? wanneer?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Hier vind je uitleg bij enkele **basisbegrippen** uit het auteursrecht: wat houdt het auteursrecht in, welke werken vallen onder de bescherming van het auteursrecht, wie kan genieten van de bescherming van het auteursrecht en hoelang duurt de beschermingsperiode van het auteursrecht?

1. [Wat is het auteursrecht?](#)
2. [Wie heeft auteursrechten?](#)
3. [Wanneer gelden auteursrechten? - beschermingsduur](#)
4. [Wat met werken zonder auteur? - verweesde werken](#)

2.1 Wat is het auteursrecht?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Het auteursrecht is het wettelijk monopolie dat wordt toegekend aan al wie een origineel 'werk van letterkunde of kunst' creëert. De auteur krijgt via dit auteursrecht verregaande exclusiviteiten voor het stellen van bepaalde handelingen met betrekking tot zijn werk: zo mag enkel de auteur het werk reproduceren, publiek toegankelijk maken... De voorafgaandelijke toestemming van de auteur is dus steeds vereist wanneer men een werk wil gebruiken.

Welke werken worden door het auteursrecht beschermd?

Auteursrecht wordt toegekend aan de persoon die een origineel 'werk van letterkunde of kunst' creëert. In de praktijk beschermt het auteursrecht boeken en andere geschreven werken, muziek, kunst-, bouw- en beeldhouwwerken, bouwkundige schetsen en ontwerpen, aardrijkskundige kaarten, foto's, films, computerprogramma's, databanken...

De **vereisten** voor een werk om beschermd te worden door het auteursrecht, zijn:

- het werk bezit een concrete vorm en is dus zintuiglijk waarneembaar;
- het werk is origineel (het draagt de 'persoonlijke stempel van de maker');
- het werk is gemaakt door een mens (en niet door bijvoorbeeld een dier of een robot).

Het auteursrecht beschermt dus geen ideeën, theorieën, stijlen, methoden of concepten zolang deze niet concreet worden uitgewerkt. De drempel om als origineel te worden beschouwd, wordt vaak vrij laag gelegd; de meeste kunstwerken en geschriften zullen als **origineel** worden beschouwd.

Bij foto's van objecten (bijvoorbeeld kunstwerken) kunnen we een onderscheid maken tussen foto's van tweedimensionale en driedimensionale objecten. Bij foto's van driedimensionale objecten zal de auteur vrij makkelijk zijn *persoonlijke stempel* kunnen aantonen, omdat hij een bepaald opnamestandpunt heeft moeten kiezen voor het maken van de foto. Dit argument van de keuze van het opnamestandpunt speelt niet of nauwelijks bij fotografische reproducties van tweedimensionale objecten. Toch zou in bepaalde gevallen een auteursrechtelijke bescherming kunnen worden aanvaard, zeker als het gaat om het werk van een professionele fotograaf die weloverwogen beslissingen heeft genomen met betrekking tot de keuze van het type camera en lenzen, de camerainstellingen (bijvoorbeeld diafragma, sluitertijd en lichtgevoeligheid), de belichting van het object...

Bepaalde werken zullen niet als origineel worden beschouwd, omdat er geen

persoonlijke keuze van de auteur was bij de creatie (bijvoorbeeld een factuur, een administratief formulier, een rekeninguittreksel, een banale tekening of foto...). Het artistieke niveau, de esthetische waarde, de omvang of het doel, het al dan niet voltooid zijn, of het al dan niet in strijd zijn met de openbare orde of de goede zeden spelen geen rol bij de auteursrechtelijke bescherming.

De bescherming door het auteursrecht vereist **geen bijzondere formaliteit**; het vermelden van bijvoorbeeld een ©-teken is dus niet vereist.

Er bestaat een **duidelijk onderscheid** tussen het auteursrecht en het eigendomsrecht. Indien een erfgoedorganisatie een werk als onderdeel van haar collectie bezit, impliceert dit geenszins dat de instelling ook de auteursrechten op dit werk bezit ? dus zelfs niet wanneer de erfgoedorganisatie eigenaar is van het werk. Dit betekent dat de erfgoedorganisatie als eigenaar alsnog de toestemming zal moeten vragen aan de auteursrechthebbende om bepaalde handelingen met het werk te kunnen doen.

2.2 Wie heeft auteursrechten?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Auteurschap

De **auteur van het werk** geniet van de bescherming van het auteursrecht. De auteur is steeds een natuurlijk persoon, geen rechtspersoon. Het auteursrecht kan dus niet automatisch ontstaan in hoofde van een werkgever of opdrachtgever (behalve bij software).

Er dient hierbij wel een **onderscheid** te worden gemaakt tussen de begrippen *auteur* en *auteursrechthebbende*. De auteursrechthebbende is niet noodzakelijk de auteur: een auteur kan immers (een deel van) zijn rechten hebben overgedragen aan bijvoorbeeld zijn werkgever of opdrachtgever. Na het overlijden van de auteur kunnen de rechten in handen zijn van zijn erfgenamen.

Er is een wettelijk vermoeden van auteurschap als de naam of het letterwoord op het werk wordt vermeld. Bij anonieme werken of werken gepubliceerd onder pseudoniem wordt verondersteld dat de uitgever de auteur is. Bij werken die pas voor het eerst worden gepubliceerd na het verstrijken van de auteursrechtelijke beschermingstermijn (zogenaamde postume werken) geniet diegene die het werk het eerst publiceert of aan het publiek meedeelt van de auteursrechtelijke bescherming.

Een bewerker van een origineel auteurswerk wordt pas auteur wanneer kan worden bewezen dat hij een persoonlijke stempel op de bewerking heeft gedrukt en het (nieuwe) werk hierdoor een origineel, persoonlijk karakter vertoont. Een vertaler is de auteur van zijn/haar vertaalwerk, en verwerft auteursrecht op die vertaling indien deze origineel is. Naast de makers van auteurswerken zijn er vaak ook nog uitvoerende kunstenaars en producenten (muziek, radio, televisie, film, ...) betrokken partij. Hun rechten worden geregeld door de zogeheten [naburige rechten](#).

Coauteurschap

Wanneer **meerdere personen** een creatieve en persoonlijke bijdrage hebben geleverd aan de creatie van het werk, dan is er sprake van coauteurschap. Voor het gebruik van het werk zal dan de toestemming vereist zijn van alle coauteurs. Om te worden erkend als coauteur is een **persoonlijke stempel** op het werk vereist; dit betekent dat bijvoorbeeld de financiers van het werk, de modellen die hebben geposeerd, de

assistenten die technische hulp hebben geboden of de acteurs die het werk hebben opgevoerd geen coauteur zijn.

Bij coauteurschap wordt een **onderscheid** gemaakt tussen:

- onverdeeld auteursrecht: wanneer *niet* (duidelijk) kan worden onderscheiden wie welke individuele bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van een werk (bijvoorbeeld bij een tekst waaraan verschillende schrijvers samen hebben geschreven);
- verdeeld auteursrecht: wanneer *wel* kan worden bepaald welke auteur welke individuele bijdrage aan de totstandkoming van het werk heeft geleverd (bijvoorbeeld bij een tekstbundel waarin verschillende schrijvers elk een stuk schreven).

Bij **onverdeeld auteursrecht** geldt dat de uitoefening van het auteursrecht bij overeenkomst wordt geregeld. Indien een overeenkomst ontbreekt en er sprake is van onenigheid over het auteurschap, zal een rechter moeten oordelen. In dit laatste geval kan iedere auteur bij inbreuken een rechtsvordering instellen en een schadevergoeding eisen (in eigen naam en zonder tussenkomst van de andere auteurs). Bij **verdeeld auteursrecht** geldt dat de auteurs in principe het werk in zijn geheel niet zomaar mogen exploiteren met andere derden, tenzij dit uitdrukkelijk is bepaald (bijvoorbeeld wanneer er toestemming is van de andere auteurs om dit toch te doen). Wel mag elke auteur zijn eigen bijdrage afzonderlijk exploiteren, voor zover deze exploitatie de exploitatie van het werk als geheel niet in het gedrang brengt.

Bij **audiovisuele werken** blijft het uitgangspunt behouden dat alle personen die een creatieve inbreng hebben in de creatie van het audiovisuele werk als auteur worden beschouwd. De hoofdregisseur zal steeds auteur zijn. Maar hiernaast wordt vermoed dat, indien er geen tegenbewijs is, een aantal andere personen die bij de creatie van het werk zijn betrokken ook auteur zijn, bijvoorbeeld de auteur van het scenario, de auteur van de boekadaptatie, de auteur van de dialogen, de grafisch ontwerper van de animaties, de componist van speciaal voor het werk geschreven muziek. Bovendien worden de auteurs van het oorspronkelijke werk (bijvoorbeeld de verfilmde roman) gelijkgesteld met de auteurs van het audiovisuele werk.

2.3 Wanneer gelden auteursrechten?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Wanneer en hoelang geldt de bescherming van het auteursrecht?

De bescherming door het auteursrecht geldt **vanaf de creatie van het werk** en vereist geen bijzondere formaliteit.

In gans de Europese Unie wordt een werk beschermd vanaf de creatiedatum van het werk tot zeventig jaar na de overlijdensdatum van de auteur. Deze **70-jarige beschermingstermijn** dient te worden berekend vanaf 1 januari volgend op het jaar van het overlijden van de auteur. Na het overlijden gaan de auteursrechten automatisch over op de erfgenamen van de auteur. Pas nadat de auteur zeventig jaar is overleden, komt zijn werk terecht in het *publieke domein* en vervalt de auteursrechtelijke bescherming.

Bij **coauteurschap** wordt de beschermingstermijn berekend vanaf het overlijden van de **langstlevende** coauteur.

Voor audiovisuele werken geldt de termijn tot 70 jaar na de dood van de langstlevende onder de hoofdregisseur, de scenarioschrijver, tekstschrijver of componist. Voor anonieme en pseudonieme werken geldt de beschermingstermijn van 70 jaar vanaf het tijdstip waarop het werk voor de eerste maal op een geoorloofde wijze voor het publiek toegankelijk werd gemaakt (op voorwaarde dat dit binnen de 70 jaar na de creatie van het werk is). Wanneer een werk voor het eerst wordt gepubliceerd meer dan 70 jaar na het overlijden van de auteur, verwerft de persoon die tot publicatie overgaat een beschermingstermijn van 25 jaar vanaf die eerste publicatie of mededeling.

2.4 Wat met werken zonder auteur?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Een veelvoorkomend probleem is het probleem van de verweesde werken (de zogenaamde *orphan works*). Een verweesd werk is een werk dat naar alle waarschijnlijkheid (nog steeds) onder de bescherming van het auteursrecht (of een [naburig recht](#)) valt, maar waarvan de **rechthebbende niet gekend is** of niet gevonden kan worden. Dit impliceert dat de erfgoedorganisatie die dit verweesd werk wil gebruiken op een manier waarvoor de toestemming van deze rechthebbende is vereist (bijvoorbeeld digitaliseren of online toegankelijk maken), deze **toestemming onmogelijk** kan verkrijgen. Hierdoor dreigt dit werk uiteindelijk zelfs verloren te gaan. Erfgoedorganisaties die het werk wensen te bewaren en te ontsluiten, willen vaak immers rechtszekerheid.

Op Europees niveau werkt men momenteel aan een oplossing voor de verweesde werken. Deze oplossing kan twee richtingen uit: men kan ze baseren op **extended collective licensing** of op een nieuwe **uitzondering op het auteursrecht**.

Het systeem van **extended collective licensing** is gebaseerd op het collectieve rechtenbeheer en dekt op een juridische manier de belangen van de niet-vindbare auteurs of rechthebbenden. Een *extended collective licence* (ECL, of uitgebreide collectieve licentie) dekt het gebruik van werken van rechthebbenden die niet worden vertegenwoordigd door [collectieve beheersvennootschappen](#). Het biedt gebruikers de zekerheid dat ze op een legale manier werken kunnen kopiëren en toegankelijk maken zonder de dreiging van aanspraken van individuele rechthebbenden die niet zijn aangesloten bij collectieve beheersvennootschappen. Wanneer een collectieve beheersvennootschap een bepaalde kritische massa van rechthebbenden in een bepaald domein vertegenwoordigt, wordt verondersteld dat ze optreedt voor alle rechthebbenden in dat domein. De werken van alle rechthebbenden in dat domein (in binnen- of buitenland) worden verondersteld deel uit te maken van het repertoire van de collectieve beheersvennootschap, tenzij de rechthebbende er specifiek voor kiest niet deel te nemen aan dit ECL-systeem.

Wanneer een rechthebbende niet wil deelnemen aan het ECL-systeem, dient hij expliciet te verklaren dat hij of zij niet wil worden vertegenwoordigd onder een uitgebreide collectieve licentie. Rechthebbenden die verkiezen het systeem te verlaten, zullen niet langer worden gedekt door de uitgebreide collectieve licentie. Het ECL-systeem heeft als voordeel voor de rechthebbenden dat het een vergoeding voor de rechthebbende verzekert, aangezien hun werken worden verondersteld deel te zijn van het repertoire van de relevante collectieve beheersvennootschap. Het systeem heeft als voordeel voor

de erfgoedinstellingen dat het een grote rechtszekerheid biedt, alsook een tijdswinst en een kleine werklast (de erfgoedinstellingen moeten immers geen uitgebreide zoektocht naar de rechthebbenden meer ondernemen). Tegelijkertijd heeft het ECL-systeem het nadeel dat de erfgoedinstellingen dreigen een licentievergoeding te moeten betalen voor werken waarvan de rechthebbenden nooit zelf aanspraak zouden maken op een vergoeding.

Het alternatief voor *extended collective licensing* is van het gebruik van verweesde werken een nieuwe **uitzondering in de auteurswet** te maken. Dit systeem heeft als voordeel dat erfgoedinstellingen geen licentievergoeding zullen moeten betalen voor werken waarvan de rechthebbenden niet zelf een aanspraak maken op een vergoeding. Het nadeel is dat men zal worden verplicht om een **diligent search** te ondernemen als men aanspraak wil kunnen maken op de uitzondering. Een *diligent search* is een zoektocht naar de rechthebbende(n), die volgens bepaalde vooropgestelde criteria wordt verricht. Gangbare criteria zijn:

- de zoektocht dient het gebruik vooraf te gaan;
- de zoektocht dient titel per titel of werk per werk te gebeuren;
- alle relevante bronnen dienen te worden geraadpleegd tijdens de zoektocht;
- een aankondiging van de zoektocht wordt gepubliceerd waarbij de auteur wordt gevraagd zich kenbaar te maken;
- het zoekproces wordt gedocumenteerd;
- indien het werk wordt geëxploiteerd, wordt de exploitatie vergezeld van een verklaring dat het werk nog steeds beschermd is, maar dat de auteur niet kon worden gelokaliseerd.

Een dergelijke *diligent search* is tijds- en arbeidsintensief. Het kost dus geld en duurt lang. Tegelijkertijd biedt deze oplossing van een nieuwe auteursrechtelijke uitzondering de erfgoedinstellingen echter de mogelijkheid om aan een zekere vorm van risicobeheer te doen en bijvoorbeeld niet voor ieder individueel werk een *diligent search* te verrichten. Voor bepaalde werken is de kans immers zeer klein dat er alsnog een rechthebbende zal opduiken. De oplossing van een uitzondering biedt wel een kleinere rechtszekerheid dan het ECL-systeem.

Sinds september 2012 bestaat er een Europese richtlijn met betrekking tot de toegestane gebruikswijzen van verweesde werken. Meer informatie hierover is beschikbaar op de [website van het Europese parlement](#). De volgende stap is dat deze richtlijn wordt geïmplementeerd in de nationale wetgeving van de verschillende Europese landen. Pas nadien wordt de richtlijn juridisch van kracht. De verwachting is dat dit in

België zal zijn vanaf 2014 of 2015.

3. Welke rechten vallen onder het auteursrecht?

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Hier vind je welke rechten al dan niet onder het auteursrecht vallen en wanneer ze precies van toepassing zijn.

Binnen het auteursrecht wordt een onderscheid gemaakt tussen de **morele rechten** en de **vermogensrechten** (of economische rechten). De morele rechten beklemtonen de intieme band tussen de auteur en zijn werk. De vermogensrechten zijn de rechten op grond waarvan een auteur zijn werk (financieel) kan exploiteren. Een belangrijk verschil tussen beiden is dat morele rechten, in tegenstelling tot de vermogensrechten, onvervreemdbaar zijn. Deze kunnen dus niet worden overgedragen door de auteur.

Alhoewel zij niet onder de auteursrechten vallen, dient er ook rekening te worden gehouden met de **naburige rechten** en het **portretrecht**. Ook deze rechten hebben zowel een onvervreemdbaar moreel aspect en een overdraagbaar economisch aspect.

1. [De morele rechten](#)
2. [De vermogensrechten](#)
3. [Uitzonderingen op het auteursrecht](#)
4. [Uitzonderingen op het auteursrecht - onderwijs en wetenschappelijk onderzoek](#)
5. [Uitzonderingen op het auteursrecht - audiovisuele thuiskopie](#)
6. [Uitzonderingen op het auteursrecht - karikatuur, parodie en pastiche](#)
7. [Uitzonderingen op het auteursrecht - erfgoedorganisaties](#)
8. [De naburige rechten \(1\)](#)
9. [De naburige rechten \(2\)](#)
10. [Het portretrecht](#)

3.1 De morele rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Onder de **morele rechten** van de auteur valt:

- Het recht op naamsvermelding (= het vaderschapsrecht): de auteur kan kiezen of en hoe zijn naam op zijn werk wordt aangeduid. Hij heeft het recht te beslissen om zijn werk niet onder zijn eigen naam maar onder een pseudoniem te publiceren.
- Het recht op de eerste bekendmaking van zijn werk aan het publiek (= het divulgatierecht): enkel de auteur kan beslissen of hij een werk klaar acht voor publicatie en of hij het wil meedelen aan een publiek.
- Het recht op integriteit: hierdoor kan de auteur zich verzetten tegen een vervorming of wijziging van zijn werk, zowel materieel als inhoudelijk, die zijn eer of reputatie kan schaden.

Bij het **toegankelijk maken van een werk via het internet** kunnen de morele rechten van de auteur in het gedrang komen door hyperlinks:

- Door het aanbrengen van een *deep link* kan een inbreuk ontstaan op het vaderschapsrecht. Het is mogelijk dat de gebruiker niet terecht komt op de pagina waarop ook de naam van de auteur staat vermeld.
- Door een *inline link* is het mogelijk dat het werk wordt geïntegreerd in een context die door de auteur niet gewenst is of die zijn eer of reputatie schaadt.
- Door *framing* is het mogelijk dat slechts een deel van het werk wordt getoond en de integriteit wordt aangetast of dat de naam van de auteur buiten het frame valt en er een inbreuk is op het vaderschapsrecht.

3.2 De vermogensrechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Onder de **vermogensrechten** van de auteur vallen:

- het reproductierecht;
- het distributierecht;
- het recht van mededeling en terbeschikkingstelling aan het publiek.

Het reproductierecht

Onder het **reproductierecht** verstaan we:

- het verveelvoudigingsrecht in de enge zin;
- het adaptatie- of bewerkingsrecht;
- het vertalingsrecht;
- het volgrecht bij werk van beeldende kunstenaars.

Het distributierecht

Onder het **distributierecht** verstaan we:

- het recht om een werk op de markt te verspreiden;
- het verhuur en uitleenrecht.

Het recht van mededeling en terbeschikkingstelling aan het publiek

Bij het publiek mededelingsrecht (bijvoorbeeld het publiek afspelen en vertonen van muziek en films) en het publiek terbeschikkingstellingsrecht (het ter beschikking stellen via het internet, via on demand-diensten ...) is het **openbare karakter** een basisvoorwaarde. Alleen uitvoeringen en mededelingen met een openbaar karakter vallen onder het exclusieve gezag van de auteur. Het volstaat dat een aantal personen het werk kunnen waarnemen. Deze waarneming dient niet op één plaats te gebeuren (bijvoorbeeld bij radio of televisie), noch op hetzelfde ogenblik (bijvoorbeeld bij internet). Of de personen het werk daadwerkelijk waarnemen is niet relevant. Zowel voor een uitvoering door uitvoerende kunstenaars als voor een mededeling of terbeschikkingstelling via technische hulpmiddelen is een toestemming van de auteur vereist.

Deze toestemming is vereist voor elke publieke mededeling of terbeschikkingstelling. Er zijn echter enkele **uitzonderingen** in het publiek mededelingsrecht en het publiek

terbeschikkingstellingsrecht:

- de (gratis) privévertoning in familiekring;
- de privévertoning als schoolactiviteit.

De materiële raadpleging van het object (bijvoorbeeld van een boek, foto's of partituren) valt niet onder de bescherming van het publiek mededelingsrecht of het reproductierecht. Bij het afspelen van geluids- en audiovisuele werken is er echter wel sprake van publieke mededeling. Ook bij online consultatie via internet is de terbeschikkingstelling een publieke mededeling, die bovendien wordt gevolgd door een reproductie bij de eindgebruiker (er wordt immers een kopie opgeslagen in de cache van de browser van de gebruiker).

3.3 Uitzonderingen op het auteursrecht

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

De wet formuleert een twintigtal uitzonderingen op de economische component van het auteursrecht. Deze uitzonderingen dienen volgens de rechtspraak op een restrictieve manier te worden geïnterpreteerd. Ze hebben als doel een evenwicht te creëren en te behouden tussen enerzijds de belangen van de auteur en anderzijds de behoefte aan informatiespreiding en -garing.

De **uitzonderingen** zijn:

- het citaat;
- de bloemlezing bestemd voor het onderwijs;
- het informatief citaat;
- op een openbare plaats tentoongestelde werken;
- de reproductie voor [privégebruik](#) of de reproductie en mededeling ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek;
- de [thuiskopie](#) van geluidswerken en audiovisuele werken;
- de [karikatuur, parodie of pastiche](#);
- uitvoeringen tijdens examens ter behaling van een diploma;
- de reproductie voor de bewaring van het culturele en wetenschappelijke patrimonium door voor het publiek toegankelijke bibliotheken, musea, archieven ([preserveringsuitzondering](#));
- de mededeling via gesloten/beveiligde (informatie)netwerken voor educatieve of wetenschappelijke doeleinden;
- de mededeling van werken via speciale terminals voor onderzoek of privé-studie in de gebouwen van voor het publiek toegankelijke bibliotheken, wetenschappelijke- en onderwijsinstellingen, musea of archieven ([uitzondering voor intra muros exploitatie](#));
- tijdelijke opnamen van werken, gemaakt door omroeporganisaties met hun eigen middelen, met inbegrip van de middelen van een persoon die optreedt namens en onder verantwoordelijkheid van de omroeporganisaties, ten behoeve van hun eigen uitzendingen;
- de reproductie en mededeling aan het publiek van werken ten behoeve van mensen met een handicap, die rechtstreeks met deze handicap verband houden en van niet-commerciële aard zijn en voor zover het wegens de betrokken handicap noodzakelijk is, voor zover hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk en geen onredelijke schade wordt berokkend aan de wettige belangen van de auteur;
- de reproductie en de mededeling aan het publiek voor reclamedoeleinden, voor

openbare tentoonstellingen of openbare verkopen van artistieke werken, voor zover het noodzakelijk is voor de promotie van die gebeurtenissen, met uitsluiting van enig ander commercieel gebruik ([uitzondering voor reclaimedoeleinden](#));

- de reproductie van uitzendingen, door erkende ziekenhuizen, gevangenissen en instellingen voor jeugd- en gehandicaptenzorg, voor zover deze instellingen geen winstoogmerk nastreven en dat deze reproductie is voorbehouden voor het exclusieve gebruik van de daar verblijvende natuurlijke personen.

3.3.1 Onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Voor elke handeling ten aanzien van een bepaald werk van een auteur is zijn toestemming vereist. In ruil voor het geven van die toestemming kan de auteur een vergoeding eisen. Er zijn echter bepaalde handelingen die de auteur niet kan verbieden.

Een van de handelingen die de auteur niet kan verbieden, is de **mededeling bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek**.

Hierbij dient wel aan de combinatie van een aantal **toepassingsvoorwaarden** te worden voldaan:

- het moet gaan om een instelling die door de overheid is erkend om aan onderwijs of wetenschappelijk onderzoek te doen;
- de mededeling dient bovendien op een niet-winstgevende basis te gebeuren.
- de mededeling mag enkel gebeuren via gesloten informatienetwerken van de instelling (dit betekent dat enkel via een login toegang kan worden verkregen tot het gevraagde materiaal);
- de mededeling mag geen afbreuk doen aan de normale exploitatie van het werk.

De auteur krijgt in ruil voor deze uitzondering wel een compensatievergoeding, doch deze wordt door het ontbreken van uitvoeringsbesluiten nog niet geïnd.

3.3.2 Audiovisuele thuiskopie

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Voor elke handeling ten aanzien van een bepaald werk van een auteur is zijn toestemming vereist. In ruil voor het geven van die toestemming kan de auteur een vergoeding eisen. Er zijn echter bepaalde handelingen die de auteur niet kan verbieden.

Een van de handelingen die de auteur niet kan verbieden, is het **kopiëren van cd's en dvd's, dan wel het downloaden van muziek- en filmbestanden**. De auteur krijgt in ruil hiervoor wel een compensatievergoeding. Deze vergoeding wordt bekostigd door een heffing die rechtstreeks wordt geïnd door Auvibel bij de invoer en verkoop van informatiedragers zoals blanco cd's en dvd's, usb-sticks en externe harde schijven, en van aanverwante elektronische toestellen zoals dvd-recorders en settopboxen.

3.3.3 Karikatuur, parodie en pastiche

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Voor elke handeling ten aanzien van een bepaald werk van een auteur is zijn toestemming vereist. In ruil voor het geven van die toestemming kan de auteur een vergoeding eisen. Er zijn echter bepaalde handelingen die de auteur niet kan verbieden.

Een auteur mag in zijn werk elementen van een werk van een andere auteur reproduceren bij wijze van **karikatuur, parodie en pastiche** zonder dat hiervoor diens toestemming is vereist.

Om te beantwoorden aan de uitzondering van de karikatuur, parodie en pastiche dient aan de volgende **toepassingsvoorwaarden** te worden voldaan:

- het werk moet vormelijk voldoende verschillend zijn van het origineel, en dus zelf voldoende creatief zijn;
- voor de normale lezer, kijker of luisteraar mag er geen verwarring mogelijk zijn tussen het origineel en de karikatuur, parodie of pastiche;
- het werk mag enkel die vormelementen hebben overgenomen die strikt noodzakelijk zijn;
- het werk moet een humoristische of kritische functie hebben zonder een al te nadrukkelijk commercieel oogmerk;
- het werk moet tegelijkertijd origineel zijn;
- het werk moet spotten met het originele werk.

Slechts als is voldaan aan al deze toepassingsvoorwaarden geldt de uitzondering van de karikatuur, parodie en pastiche. De veelheid aan toepassingsvoorwaarden zorgt er voor dat in de Belgische rechtspraak zelden een parodie wordt weerhouden.

3.3.4 Erfgoedorganisaties

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Voor elke handeling ten aanzien van een bepaald werk van een auteur is zijn toestemming vereist. In ruil voor het geven van die toestemming kan de auteur een vergoeding eisen. Er zijn echter bepaalde handelingen die de auteur niet kan verbieden.

Een aantal van deze uitzonderingen zijn onder bepaalde **voorwaarden** bruikbaar voor erfgoedorganisaties:

- de preserveringsuitzondering;
- de uitzondering voor intra muros exploitatie;
- de uitzondering voor reclamedoeleinden.

De preserveringsuitzondering

Een bibliotheek, museum of archief kan zich enkel beroepen op de **preserveringsuitzondering** als het om een publiek toegankelijke instelling gaat die niet het behalen van een direct of indirect economisch of commercieel voordeel nastreeft. Bovendien moet het aantal gemaakte kopieën evenredig zijn aan het voor de bewaring van het culturele en wetenschappelijke patrimonium gestelde doel. Dit betekent dat de bibliotheken, musea en archieven werk uit hun collecties mogen migreren naar ieder ander formaat indien dit vereist is voor een geschikte langetermijnbewaring. Een bijkomende voorwaarde is evenwel dat de reproductie niet in de weg mag staan van een normale exploitatie van het werk en dat ze geen onredelijk nadeel mag toebrengen aan de wettige belangen van de auteur. De kopieën die met behulp van de preserveringsuitzondering worden vervaardigd, blijven eigendom van de instellingen, die zichzelf ieder commercieel of winstgevend gebruik ervan ontzeggen. De auteur kan wel steeds toegang krijgen tot de kopieën wanneer hierbij rekening wordt gehouden met de bewaring van het werk en een vergoeding wordt betaald voor het geleverde werk van de instellingen.

De uitzondering voor intra muros exploitatie

Een bibliotheek, museum of archief (of onderzoeks- en onderwijsinstelling) kan zich beroepen op de **uitzondering voor intra muros exploitatie** als de ontsluiting enkel gebeurt voor bezoekers die het materiaal willen raadplegen voor onderzoek of privéstudie. Er kan hierbij evenwel worden verondersteld dat de bezoeker van zulke instellingen deze bezoekt om zijn kennis bij te schaven, en dus noodzakelijkerwijze aan privéstudie doet. De instellingen mogen geen direct of indirect economisch of

commercieel voordeel nastreven.

De uitzondering voor reclamedoeleinden

Erfgoedorganisaties kunnen in bepaalde gevallen ook gebruik maken van de **uitzondering voor reclamedoeleinden**. Dit kan voor zover het reclame betreft voor de openbare tentoonstellingen (of openbare verkopen) van artistieke werken en voor zover deze reclame noodzakelijk is voor de promotie van die gebeurtenissen, met uitsluiting van enig ander commercieel gebruik. Dit betekent dat na afloop van bijvoorbeeld de openbare tentoonstelling voor de erfgoedorganisatie de mogelijkheid vervalt om zich te beroepen op deze uitzondering.

De bovenvermelde uitzonderingen zullen voor erfgoedorganisaties echter **vaak geen oplossing** bieden, omdat meerdere voorwaarden aan deze uitzonderingen zijn verbonden en ze door de rechtspraak op een restrictieve manier worden geïnterpreteerd. De toestemming in de vorm van een schriftelijke overeenkomst met de auteur of andere rechthebbende(n) blijft dan ook meestal noodzakelijk.

3.4 De naburige rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Naast de auteur genieten ook **andere personen** die een belangrijke bijdrage aan de uitvoering, productie of verspreiding van het werk hebben geleverd, bescherming:

- uitvoerende kunstenaars (zangers, dansers, muzikanten, toneelspelers, koorleden, filmacteurs ...);
- producenten van fonogrammen en producenten van de eerste vastleggingen van films;
- omroeporganisaties.

Dit zijn de **naburen** van de auteur: personen die zelf geen werken tot stand brengen, maar die door hun activiteit een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering, productie en verspreiding van de werken van de auteur.

Zij hebben de toestemming van de auteur nodig voor het uitvoeren of reproduceren van zijn werk, maar kunnen nadien ook eigen rechten laten gelden op de uitvoering, op de fonogram, op de eerste vastlegging van de film, op de uitzending ...

In bepaalde gevallen kan een persoon tegelijkertijd auteur en houder van naburige rechten zijn: bijvoorbeeld een componist die muziekstukken schrijft (auteur) en deze ook zelf vertolkt (uitvoerende kunstenaar).

Ook diegene die de naburige rechten bezit, kan een eis tot vergoeding stellen. De beschermingsduur van de naburige rechten is 50 jaar, te rekenen vanaf de eerste januari die volgt op de datum van uitvoering of vanaf de vastlegging van de geluidsopname, filmopname ... Een uitzondering op deze beschermingsduur van 50 jaar is de beschermingsduur voor muziekopnames. Begin september 2011 zijn de lidstaten van de Europese Unie het eens geraakt om de beschermingstermijn voor naburige rechten van muziekopnames te verlengen van 50 naar 70 jaar.

De rechthebbenden van de naburige rechten hebben recht op een **billijke vergoeding**. Deze vergoeding wordt voor hen geregeld door beheersvennootschappen die de naburige rechten innen en herverdelen onder de verschillende rechthebbenden.

3.5 De naburige rechten (2)

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Naar analogie met het auteursrecht spreekt de wet ook bij de **naburige rechten** van morele rechten en vermogensrechten. Deze zijn niet geheel identiek aan de rechten van auteurs en zijn evenmin identiek voor alle drie categorieën van uitvoerende kunstenaars.

Onder de naburige rechten gelden de **morele rechten** enkel voor de uitvoerende kunstenaars. De morele rechten beschermen de persoonlijkheid van de uitvoerende kunstenaar zoals die tot uiting komt in zijn interpretatie of uitvoering. Zowel producenten van fonogrammen en films als omroeporganisaties hebben geen morele rechten. De morele rechten zijn exclusief en onoverdraagbaar, maar worden beperkt tot het vaderschapsrecht en het recht op integriteit. De uitvoerende kunstenaar kan eisen dat zijn naam wordt vermeld bij de exploitatie van zijn prestatie (= vaderschapsrecht). Dit recht moet worden uitgeoefend overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken. Het is verboden om op onjuiste wijze een prestatie aan een uitvoerend kunstenaar toe te schrijven. De uitvoerende kunstenaar kan zich verzetten tegen elke wijziging of misvorming van zijn prestatie (= integriteitsrecht van de uitvoering). In tegenstelling tot de auteurs beschikken de uitvoerende kunstenaars dus niet over het divulgatierecht. Dit is het recht op de eerste bekendmaking van zijn werk aan het publiek: in tegenstelling tot de auteur kan de uitvoerend kunstenaar niet beslissen of hij een werk klaar acht voor publicatie en of hij het wil meedelen aan een publiek.

Wat de **vermogensrechten** betreft, genieten de naburen de bescherming van

- het reproductierecht;
- het recht van mededeling en terbeschikkingstelling aan het publiek;
- het distributierecht.

Voor elke reproductie is de toestemming vereist van de houders van de naburige rechten, ongeacht de gebruikte reproductietechniek (cd, dvd, een digitale of andere drager...). Alle vormen van kopie vallen hieronder: definitieve of tijdelijke, volledige of gedeeltelijke kopieën, kopieën gemaakt met het doel om ze te verkopen of gratis te verspreiden, kopieën bestemd voor een derde of voor zichzelf (met uitzondering van de privékopie).

De toestemming van de houders van de naburige rechten is noodzakelijk voor elke mededeling aan het publiek. Er zijn evenwel twee belangrijke situaties waarbij toestemming niet nodig is:

- de mededeling aan het publiek op een openbare plaats, op voorwaarde dat die

- prestatie niet voor een voorstelling wordt gebruikt en de toegang gratis is;
- de uitzending via de omroep.

Wel zal in deze twee gevallen een billijke vergoeding worden geïnd ten behoeve van de houders van de naburige rechten.

De toestemming van de houders van de naburige rechten is vereist om materiële exemplaren van een film of fonogram te verspreiden.

De uitvoerende kunstenaars zullen vaak hun vermogensrechten (maar niet hun morele rechten) overdragen aan de producenten. De voorwaarden voor deze **overdrachtsovereenkomsten** zijn dezelfde als de voorwaarden die van toepassing zijn op overeenkomsten tussen auteurs en exploitanten. Indien de uitvoerende kunstenaar zijn vermogensrechten heeft overgedragen aan de producent, zal de toestemming van de producent vereist zijn voor elke exploitatie van de uitvoering van de uitvoerende kunstenaar.

3.6 Het portretrecht

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Het portretrecht of het **recht op afbeelding** staat los van de auteursrechtelijke bescherming van de auteur van het portret en regelt louter het gebruik van het portret. Aan iedere persoon wordt het recht op afbeelding toegekend. Het komt dan ook alleen aan de betrokken persoon toe om te beslissen of van hem een afbeelding mag worden genomen en gebruikt. Het nemen van een afbeelding en het (verdere) gebruik van het beeldmateriaal is dus onderworpen aan de toestemming van de betrokken persoon. De toestemming om van iemand foto's of videobeelden te nemen betekent niet noodzakelijk dat er toestemming is om deze afbeelding te publiceren of te verspreiden. Beide staan los van elkaar en moeten dus apart gevraagd worden.

De rechtspraak aanvaardt steeds vaker dat een minderjarige met onderscheidingsvermogen zelf zijn toestemming kan geven. De huidige rechtspraak beoordeelt dit begrip volgens de concrete, feitelijke omstandigheden van de zaak, maar vaak ligt de leeftijdsgrens op 12 à 14 jaar (hetgeen ook door de Privacycommissie wordt aanvaard).

Net als het auteursrecht heeft het portretrecht twee aspecten: een moreel recht en een economisch recht. Het morele aspect kan men niet overdragen aan een derde, het kan ook niet verjaren en men kan er niet aan verzaken. De geportretteerde kan in ruil voor het geven van de toestemming voor het maken, reproduceren, verspreiden, aan het publiek mededelen of gebruiken van zijn portret een financiële vergoeding vragen. Dit economische aspect kan in tegenstelling tot het morele aspect wel worden overdragen.

Het **morele aspect** bepaalt dat de geportretteerde (of zijn erfgenamen) zich tegen het gebruik van het portretrecht kan verzetten om redenen van privacy, of wanneer hij vindt dat hij door publicatie of vertoning van de afbeelding schade oploopt.

Een auteur, eigenaar of potentiële gebruiker van de afbeelding kan het portret **niet reproduceren en/of publiek mededelen** zonder de toestemming van de geportretteerde (of zonder toestemming van zijn erfgenamen gedurende de eerste 20 jaar na zijn overlijden). Toestemming kan zowel schriftelijk als mondeling worden gegeven. De toestemming kan expliciet zijn, maar kan ook stilzwijgend worden gegeven. Een stilzwijgende toestemming moet uit de omstandigheden kunnen worden afgeleid; een expliciete toestemming is de regel. De gebruiker van de afbeelding zal in geval van betwisting steeds de toestemming moeten kunnen bewijzen. De toestemming is bovendien in principe bijzonder en niet algemeen. Dit betekent dat de toestemming

betrekking heeft op bepaalde concrete afbeeldingen en/of bepaalde concrete gebruikswijzen. De toestemming moet ook restrictief worden geïnterpreteerd; dit betekent dat de toestemming tot één gebruik niet automatisch de toestemming tot een ander gebruik impliceert. De gebruiker kan het portret dus niet gebruiken voor andere doeleinden dan werd afgesproken. De toestemming is steeds herroepbaar door de geportretteerde, maar niet op een willekeurige wijze.

Het portretrecht is van toepassing op **allerlei soorten afbeeldingen**. De gebruikte techniek (foto, film, tekening, schildering ...) is van geen belang. Het kan zowel om waarheidsgetrouwe afbeeldingen gaan als om een karakteristieke houding of een typerende context waardoor de geportretteerde herkenbaar wordt voorgesteld.

Algemeen wordt aangenomen dat wanneer een persoon zich in de openbaarheid (bijvoorbeeld op een **publieke plaats**) begeeft, hij zijn stilzwijgende toestemming geeft. Deze toestemming wordt afgeleid uit de feitelijke omstandigheden. Zijn toestemming blijft wel vereist voor het gebruik en de reproductie van de genomen foto of video wanneer hij het hoofdonderwerp vormt van de foto of de video. Wanneer bepaalde personen toevallig op een foto of video staan die werd genomen op een publieke plaats (bijvoorbeeld een foto van een gebouw waarbij tegelijkertijd enkele personen toevallig mee worden afgebeeld), dan gaat men er in principe van uit dat een toestemming voor het verdere gebruik van die foto of video niet is vereist. Wanneer afbeeldingen van een menigte worden genomen, is er in principe ook geen toelating nodig (noch voor het nemen, noch voor het gebruik nadien), omdat ook hier de weergave van de persoon bijkomstig is. Wat onder de noemer "menigte" valt, wordt geval per geval beoordeeld.

Publieke personen (bijvoorbeeld politici, sportvedetten, zangers ?) dienen in principe ook geen voorafgaande toestemming te geven. Hier geldt immers het recht op informatie, mits enkele voorwaarden worden nageleefd. Zo moet de afbeelding van een publiek persoon een informatief doeleinde hebben (dus geen commercieel gebruik) en mag ze het recht op eerbiediging van het privéleven niet schenden. Om dit te beoordelen, wordt rekening gehouden met de concrete omstandigheden; er is bijvoorbeeld geen schending als de beelden werden genomen tijdens de uitoefening van een openbare activiteit. Sommige personen worden slechts tijdens een welbepaalde gebeurtenis als publieke persoon aanzien, bijvoorbeeld naar aanleiding van een ramp of een misdrijf. De afbeelding van deze persoon moet dan ook zijn gerelateerd aan deze gebeurtenis. De betrokkene heeft na verloop van tijd het recht om vergeten te worden.

4. Verzaking & overdracht van rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Vermogensrechten kan de auteur **overdragen**. De morele rechten daarentegen kunnen niet door de auteur worden overgedragen, maar hij kan er onder bepaalde voorwaarden wel aan **verzaken**. Deze sectie behandelt de wijze waarop de auteur kan verzaken aan zijn rechten of deze rechten kan overdragen aan een derde.

1. [Verzaking aan morele rechten](#)
2. [Overdracht van vermogensrechten ? algemene regels](#)
3. [Overdracht van vermogensrechten - vervreemding en licentie](#)
4. [Creative Commons](#)
5. [Creative Commons ? praktisch](#)
6. [Creative Commons ? licenties](#)
7. [Creative Commons ? CC0 en Public Domain Mark](#)
8. [Overdracht van vermogensrechten aan de opdrachtgever of werkgever](#)
9. [Overdracht van vermogensrechten aan een uitgever](#)
10. [Overdracht van vermogensrechten aan een filmproducent](#)

4.1 Verzaking aan morele rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

In tegenstelling tot de vermogensrechten zijn de morele rechten in principe **onvervreemdbaar**. Een auteur kan dus zijn morele rechten niet aan een derde overdragen via een contractuele overeenkomst. Wel kan een auteur contractueel verzaken aan zijn morele rechten door specifieke morele rechten af te staan. Deze afstand moet echter beperkt en duidelijk omschreven zijn. De auteur moet zich bovendien kunnen blijven verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van zijn werk, alsook tegen enig andere aantasting van zijn werk die zijn eer of reputatie kan schaden. Voorbeelden van een dergelijke verzaking zijn de afstand van het recht op naamsvermelding die een auteur kan doen (bijvoorbeeld in het geval van een ghostwriter) en het instemmen met welomschreven wijzigingen van het werk door de opdrachtgever.

4.2 Overdracht - algemene regels

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Enkel de vermogensrechten, en dus niet de morele rechten, zijn vatbaar voor gehele of gedeeltelijke overdracht aan een derde. Deze overdracht kan exclusief of niet-exclusief zijn.

De algemene **regels voor een overdracht van rechten** bepalen volgens het contractenrecht dat:

- de overdracht schriftelijk moet gebeuren;
- de overdracht restrictief (en in het voordeel van de auteur) moet worden geïnterpreteerd;
- de overeenkomst de omvang van de verleende rechten moet bepalen, met andere woorden voor elke exploitatiewijze dient de vergoeding, reikwijdte en duur uitdrukkelijk te worden vastgelegd;
- er geen afstand mogelijk is van bepaalde billijke vergoedingen;
- de overdracht een exploitatieplicht inhoudt die overeenkomstig is met de eerlijke beroepspraktijken;
- de overdracht enkel betrekking kan hebben op toekomstige werken, voor een beperkte tijd en voor zover het genre van de werken waarop de overdracht betrekking heeft, is bepaald;
- de overdracht van de rechten betreffende nog onbekende exploitatievormen nietig is.

De vermogensrechten kunnen door een overeenkomst worden [vervreemd](#) of in [licentie worden gegeven](#). Een dergelijke overdracht van rechten moet steeds schriftelijk gebeuren. Het contract moet de omvang van de overgedragen rechten bepalen. Bij betwisting zullen zowel de omvang van de rechten die door de auteur zijn overgedragen als de reikwijdte van de overdracht restrictief worden geïnterpreteerd. Diegene aan wie de rechten worden overgedragen, kan voortaan het werk exploiteren en dient dit te doen overeenkomstig de eerlijke beroepsgebruiken. Er kan geen overeenkomst worden opgemaakt met betrekking tot exploitatiewijzen die nog niet bestaan op het moment van de ondertekening van de overeenkomst. Zo was er tot het midden van de jaren 1990 bijvoorbeeld nog geen sprake van exploitatiewijzen zoals de dvd en het internet. Vermogensrechten op toekomstige werken kunnen worden overgedragen, maar enkel voor een beperkte termijn en als het genre van de werken waarop de overdracht betrekking heeft is bepaald. Een auteur kan dus een overeenkomst opmaken waarin wordt vastgelegd dat hij bepaalde rechten op bijvoorbeeld toekomstige muziekwerken, audiovisuele werken of fotografische werken overdraagt voor een termijn van

bijvoorbeeld 10, 50 of 70 jaar. De auteur kan in ruil voor de overdracht een financiële vergoeding vragen. De overdracht van rechten in geval van een arbeidsovereenkomst of ?statuut of bij werken op bestelling is iets soepeler.

De overdracht van de materiële drager van het werk impliceert geenszins de overdracht van de auteursrechten op het werk. Een erfgoedorganisatie die eigenaar is van bijvoorbeeld een schilderij, foto of beeldhouwwerk verkrijgt als koper van de materiële drager van het werk niet de auteursrechten op dit werk. Ze heeft wel het recht om het werk tentoon te stellen. In het beste geval kan de erfgoedorganisatie voor het stellen van andere handelingen rekenen op een van de uitzonderingen op het auteursrecht, bijvoorbeeld de [preserveringsuitzondering](#).

4.3 Overdracht - vervreemding en licentie

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Vervreemding

Onder vervreemding wordt verstaan dat de auteur zijn vermogensrechten op het werk afstaat aan een andere persoon of organisatie (bijvoorbeeld museum, omroep, film- of muziekproducent). Een vervreemding is in zekere zin te vergelijken met een verkoop. Door een dergelijke overdracht van auteursrechten verliest de auteur elke zeggenschap op vermogensrechtelijk vlak op zijn werk. Hij behoudt wel nog zijn morele rechten, waaraan hij echter in specifieke gevallen wel kan verzaken.

Licentie

Onder licentie wordt verstaan dat de auteur zijn toestemming geeft voor een bepaalde exploitatiewijze, maar hierbij zijn vermogensrechten niet definitief overdraagt. Het kan een exclusieve of een niet-exclusieve licentie betreffen. Bij een exclusieve licentie mag de licentienemer als enige het werk van de auteur exploiteren op de hem toevertrouwde wijze. Bij een gewone of niet-exclusieve licentie mag de licentienemer het werk op een bepaalde wijze exploiteren, maar mag het werk ook nog worden geëxploiteerd door de auteur zelf en door derden die door de auteur gerechtigd zijn. Er kan ook toestemming worden verleend voor één bepaalde exploitatiewijze, maar niet voor een andere. De toestemming kan bovendien worden beperkt in duur. Een licentie is in zekere zin te vergelijken met een verhuur. De auteur behoudt op vermogensrechtelijk vlak zeggenschap over zijn werk.

Indien met een auteur een overeenkomst wordt afgesloten, dan is vanuit het standpunt van de erfgoedorganisatie een vervreemding van rechten te verkiezen. In dat geval beschikt men immers over de grootste vrijheid. Voor de auteur daarentegen zal een vervreemding van rechten echter soms te ver gaan. Om een zekere mate van zeggenschap over zijn werk te behouden zal hij eerder kiezen om een licentie in plaats van een overeenkomst tot vervreemding af te sluiten.

4.4 Creative Commons

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

De Creative Commons-licentie is een nog jong en van oorsprong Amerikaans initiatief dat een betere verspreiding van *open/free content* en het stimuleren van creativiteit en innovatie beoogt. In wezen willen Creative Commons-licenties auteurs de vrijheid bieden om op een **meer flexibele manier met hun auteursrechten om te gaan**. Een Creative Commons-licentie is juridisch gezien een klassieke licentie en geen overeenkomst tot vervreemding van auteursrechten. De auteur blijft houder van zijn auteursrechten, maar geeft via een licentie aan derden de toestemming om onder bepaalde voorwaarden gebruik te maken van zijn werk. Een werk onder een Creative Commons-licentie verspreiden heeft als voordeel dat de iedereen door het label dat eraan wordt toegekend onmiddellijk weet wat hij al dan niet met het werk mag doen. Hij dient geen contact op te nemen met de auteur om diens toestemming te vragen. Creative Commons-licenties zijn bedoeld voor alle types werken (muziek, foto, video...) en richten zich tot alle soorten auteurs (muzikanten, fotografen, filmmakers, schrijvers).

In verschillende landen bestaan er ondertussen Creative Commons-delegaties die de Amerikaanse Creative Commons-licentie hebben vertaald naar het nationale recht en de nationale landstaal. Deze vertaling en aanpassing waarborgt dat de Creative Commons-licentie volledig is aangepast aan het recht dat nationaal van toepassing is (dus in het land van de licentiegever). In **België** is de eerste ?Creative Commons Public License? (CCPL) gelanceerd in november 2004 en zijn ondertussen de Creative Commons-licentie vertaald naar het Nederlands en het Frans.

Het gebruik van Creative Commons-licenties doet **geen afbreuk aan de bepalingen in de Belgische Auteurswet**. In de Belgische versie van de Creative Commons-licenties wordt ook uitdrukkelijk bepaald dat elk gebruik van het werk op een manier die onder de verleende licentie valt, de aanvaarding van de licentie impliceert, zodat hierover geen betwisting kan zijn. De zes Creative Commons-licenties hebben allen gemeenschappelijk dat ze niet-exclusief en gratis zijn, wereldwijd gelden en onbeperkt zijn in tijd. Een auteur kan dus nog steeds perfect zijn werk onder een Creative Commons-licentie plaatsen en vervolgens nog een aparte licentieovereenkomst afsluiten met het oog op een uitgave van bijvoorbeeld een boek.

Alhoewel auteurs gerechtigd zijn om bepaalde rechten zelf of door een andere vennootschap naar keuze te laten uitoefenen, claimen de **beheersvennootschappen** in de toetredingscontracten met hun leden vaak een beheersmandaat voor zowel huidige als toekomstige werken. Wanneer een auteur een dergelijk toetredingscontract

ondertekent of reeds heeft ondertekend, kan hij in principe geen Creative Commons-licentie aan zijn werken toekennen. Hij zal hiervoor eerst een goedkeuring van de beheersvennootschap moeten krijgen. Indien hij dit niet doet, kan de auteur door zijn beheersvennootschap worden beschuldigd worden van contractbreuk. In Nederland experimenteren Creative Commons Nederland en de beheersvennootschap Buma/Stemra momenteel wel met een regeling die het mogelijk maakt om door de beheersvennootschap de vergoedingen te laten innen voor commercieel gebruik van het werk en tegelijkertijd zelf als auteur het werk ter promotie aan te bieden onder Creative Commons-licenties voor niet-commercieel gebruik.

Creative Commons-licenties leveren vandaag maar een beperkte bijdrage aan de oplossing van de problematiek van de auteursrechten in de cultureelerfgoedsector. De belangrijkste **belemmering** is dat erfgoedorganisaties de Creative Commons-licenties slechts kunnen aanwenden wanneer ze zelf de rechthebbende van de content zijn.

4.4.1 CC praktisch

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Er is keuze uit **zes standaardlicenties**. Ze hebben elk hun eigen label en kennen de gebruikers welomlijnde **rechten** toe met betrekking tot de aangeleverde inhoud.

Deze zes standaardlicenties maken gebruik van vijf icoontjes:

- **Creative Commons** (of CC):

dit icoontje duidt aan dat de auteur zijn werk heeft vrijgegeven onder een Creative Commons-licentie waarvan de specifieke voorwaarden worden bepaald door het icoontje of icoontjes die volgen;

- **Naamsvermelding** (of BY):

dit icoontje duidt aan dat de gebruiker de door de maker of de licentiegever aangegeven naam bij het werk dient te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat de maker of licentiegever daardoor instemt met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk);

- **Niet Commercieel** (of NC):

dit icoontje duidt aan dat de auteur toelaat dat zijn werk, alsmede materiaal dat op zijn werk is gebaseerd, wordt gekopieerd, vertoond, gedistribueerd en opgevoerd op voorwaarde dat dit niet gebeurt voor commerciële doeleinden;

- **Geen Afgeleide Werken** (of ND):

dit icoontje duidt aan dat de auteur toelaat dat zijn werk wordt gekopieerd, vertoond, gedistribueerd en opgevoerd op voorwaarde dat het werk in de originele staat blijft; het is dus niet toegelaten om het werk te gebruiken als basis voor nieuw materiaal;

- **Gelijk Delen** (of SA):

dit icoontje duidt aan dat de auteur toelaat dat van zijn werk afgeleid materiaal wordt gemaakt op voorwaarde dat het afgeleide werk onder dezelfde licentie wordt vrijgegeven als het originele werk.

De manier waarop de auteur/licentiegever een Creative Commons-licentie toekent aan zijn werk is **zeer eenvoudig**. Voor online werken selecteert de auteur eerst op de website van Creative Commons.org de gewenste licentie en jurisdictie. Vervolgens tikt hij een standaardformule in waardoor hij de html-code krijgt die automatisch het logo en de bijhorende Creative Commons-verklaring met URL-link op zijn website/werk zal plaatsen. De html-code bevat ook de metadata die het mogelijk maakt dat het werk wordt gevonden door zoekmachines die uitgerust zijn voor Creative Commons. Voor offline werken selecteert de auteur eveneens eerst op de website van Creative Commons.org de gewenste licentie en jurisdictie. Vervolgens plaatst hij het gepaste logo en de

bijhorende Creative Commons-verklaring met URL-link op zijn werk. Het enige verschil tussen het gebruik van een Creative Commons-licentie voor een online en een offline werk is dat offline werken niet de metadata zullen bevatten waardoor ze gevonden kunnen worden door zoekmachines die zijn uitgerust voor Creative Commons.

4.4.2 CC licenties

(Laatst gewijzigd: 15-07-2012)

De zes klassieke Creative Commons-licenties zijn:

- **[Creative Commons - Naamsvermelding 2.0](#)** (of CC BY 2.0):
Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, alsook er afgeleide werken van te maken en het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk).

Dit is de meest vrije licentie, aangeraden voor de maximale verspreiding en gebruik van in licentie gegeven materiaal. De volledige tekst van de CC BY 2.0 licentie vind je [hier](#).

- **[Creative Commons - Naamsvermelding-Gelijk Delen 2.0](#)** (of CC BY-SA 2.0):

Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, alsook er afgeleide werken van te maken en het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk). Indien de gebruiker het werk bewerkt, moet het daaruit ontstane werk uitsluitend krachtens dezelfde licentie als de onderhavige licentie of een gelijksoortige licentie kunnen worden verspreid.

Deze licentie wordt gebruikt door Wikipedia en wordt aangeraden voor alle materialen die voordeel hebben bij integratie binnen Wikipedia of soortgelijke projecten.

De volledige tekst van de CC BY-SA 2.0 licentie vind je [hier](#).

- **[Creative Commons - Naamsvermelding-Niet Commercieel 2.0](#)**

(of CC BY-NC 2.0):

Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, alsook er afgeleide werken van te maken, maar niet om het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk).

De volledige tekst van de CC BY-NC 2.0 licentie vind je [hier](#).

- **[Creative Commons - Naamsvermelding-Niet Commercieel-Gelijk Delen 2.0](#)** (of CC BY-NC-SA 2.0):

Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, alsook er afgeleide werken van te maken, maar niet om het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk). Indien de gebruiker het werk bewerkt, moet het daaruit ontstane werk uitsluitend krachtens dezelfde licentie als de onderhavige licentie of een gelijksoortige licentie kunnen worden verspreid.

De volledige tekst van de CC BY-NC-SA 2.0 licentie vind je [hier](#).

- **[Creative Commons - Naamsvermelding-Geen Afgeleide Werken 2.0](#)** (of CC BY-ND 2.0):

Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, alsook het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden, maar niet om er afgeleide werken van te maken. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk). De volledige tekst van de CC BY-NC-SA 2.0 licentie vind je [hier](#).

- **Creative Commons - Naamsvermelding-Niet
Commercieel-Geen Afgeleide Werken 2.0** (of CC BY-NC-ND
2.0):

Met deze licentie geeft de auteur de toestemming om zijn werk te kopiëren, te verspreiden en door te geven, maar niet om er afgeleide werken van te maken, noch om het werk te gebruiken voor commerciële doeleinden. De gebruiker dient wel de naam te vermelden die bij het werk door de auteur of de licentiegever werd aangegeven (maar niet zodanig dat de indruk wordt gewekt dat zij daardoor instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk).

De volledige tekst van de CC BY-NC-ND 2.0 licentie vind je [hier](#).

4.4.3 CC0 en Public Domain Mark

(Laatst gewijzigd: 15-07-2012)

Naast de zes klassieke licenties biedt Creative Commons ook twee manieren aan om aan te geven dat een werk **zonder beperkingen** kan worden gebruikt:

- **Commons - Zero-verklaring** (of CC0):

Met een CC0-verklaring kan een rechthebbende aantonen dat hij **afstand doet** van zijn auteursrecht. In tegenstelling tot bij een licentie kan er dus geen inbreuk op een met een CC0-verklaring beschikbaar gesteld werk worden gemaakt. Door CC0 op een werk van toepassing te verklaren, stelt een auteur zijn werk beschikbaar aan de 'Commons' door, voor zover dit wettelijk toegestaan is, afstand te doen van al zijn rechten op het werk volgens het auteursrecht en alle andere aanverwante of naburige rechten die hij op het werk zou hebben.

De volledige tekst CC0 1.0 Universal vind je [hier](#).

De **CC0 Tool** kan je gebruiken om een html-code te produceren waarmee je afstand kunt doen van de rechten die jij bezit op een werk dat op je website wordt getoond. Je kan dus alleen een CC0-verklaring plaatsen bij een werk waarvan jij de rechten bezit. Je kan geen afstand doen van rechten op een werk waarvan je de rechten niet bezit, tenzij je toestemming hebt van de eigenaar.

- **Commons - Public Domain Mark**:

Met de Public Domain Mark wordt een werk aangeduid dat **niet auteursrechtelijk beschermd** is (omdat het bijvoorbeeld niet origineel is) of waarvan de auteursrechtelijke beschermingstermijn verstreken is (omdat de auteur meer dan 70 jaar geleden is overleden). Veel erfgoedorganisaties beheren werken die tot het publieke domein behoren en met deze Public Domain Mark kunnen zij makkelijk aangeven dat een werk een publiekdomeinwerk is.

De **Creative Commons Public Domain Mark Tool** kan je gebruiken om een html-code te produceren die aangeeft dat een werk dat op je website getoond wordt, tot het Publiek Domein behoort. De Public Domain Mark is geen juridisch document, maar een logo ontwikkeld door Creative Commons dat signaleert dat op een afgebeeld werk geen bekende auteursrechten rusten.

4.5 Overdracht aan een opdrachtgever of werkgever

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Voor werken gemaakt in opdracht blijft de *uitvoerende* auteur de **auteursrechthebbende**, behalve wanneer de opdrachtgever het ontwerp bedacht én het werk onder zijn leiding en toezicht tot stand kwam. Een overdracht naar de opdrachtgever of werkgever kan enkel betrekking hebben op de vermogensrechten die toebehoren aan de auteur, niet op de morele rechten. De morele rechten blijven steeds bij de auteur, zelfs bij een overdracht van de vermogensrechten.

Tenzij bij de creatie van software en sommige databanken bestaat er **géén automatische overdracht** van het auteursrecht van de auteur aan zijn werkgever. Dit betekent dat de auteursrechten van werknemers en ambtenaren enkel worden overgedragen aan hun werkgever als deze overdracht uitdrukkelijk is voorzien in het arbeidscontract, het statuut van de ambtenaar of een afzonderlijke overeenkomst. Als dit niet het geval is, worden de auteursrechten niet overgedragen. Een overdracht is bovendien slechts mogelijk als het werk door de auteur daadwerkelijk is gecreëerd in het kader van de arbeidsovereenkomst of het statuut. Werken die bijvoorbeeld door de werknemer of ambtenaar zijn gecreëerd in zijn vrije tijd, vallen hier niet onder.

Er bestaat **geen exploitatieplicht** voor de werkgever; de werkgever kan met andere woorden vrij beslissen of hij de overgedragen rechten van werknemer of ambtenaar al dan niet zal exploiteren. Er is ook geen verplichting om per exploitatiewijze de vergoeding, reikwijdte en duur te bepalen. De overdracht kan dus via zeer algemeen geformuleerde clausules geregeld worden. Een overdracht van rechten betreffende nog onbekende exploitatiewijzen is mogelijk, maar slechts geldig als ze uitdrukkelijk is bedongen en aan de overdracht een aandeel is gekoppeld in de door die exploitatie gemaakte winst. Een overdracht van rechten betreffende toekomstige werken is mogelijk zonder beperking in tijd en zonder beperking qua genre; het is dus mogelijk om de rechten over te dragen op alle werken die de auteur (werknemer of ambtenaar) creëert tijdens de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst of statuut.

Ook voor werken die worden gecreëerd in opdracht geldt een dergelijke regeling. De **voorwaarden** voor een overdracht van de vermogensrechten bij een werk op bestelling zijn:

- de opdrachtgever oefent een activiteit uit in de niet-culturele sector of in de reclamewereld;
- het bestelde werk moet voor die activiteit zijn bestemd;

- de overdracht van rechten moet uitdrukkelijk voorzien zijn.

4.6 Overdracht aan een uitgever

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Door middel van een overeenkomst kunnen bepaalde vermogensrechten worden overgedragen aan een uitgever, die hem in staat stellen om het werk te reproduceren en te verspreiden.

De overdracht aan een uitgever kan zowel de vorm hebben van een overeenkomst tot vervreemding als van een licentie. In de praktijk zijn contracten met uitgevers meestal een **overeenkomst tot vervreemding**. De vermogensrechten van auteurs op een bepaald werk worden dus volledig overgedragen aan de uitgever. Met betrekking tot toekomstige werken is enkel een overdracht van rechten aan een uitgever mogelijk als deze slechts geldt voor een beperkte tijd en voor zover het genre is bepaald waarop de overdracht betrekking heeft.

4.7 Overdracht aan een filmproducent

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Al wie een belangrijke inbreng heeft bij het maken van een film kan rechten voorbehouden of overdragen. De wet gaat er echter van uit dat, tenzij anders wordt afgesproken, deze vermogensrechten worden overgedragen aan de producent van de film. De wetgever acht deze overdracht van rechten noodzakelijk om de producent in staat te stellen het audiovisuele werk te exploiteren. Hij heeft er immers financieel in geïnvesteerd. Hij is in ruil voor de overdracht wel een billijke vergoeding verschuldigd.

In de praktijk wordt deze vaak in één keer **afgekocht** met behulp van een *lump sum*, een eenmalige betaling. In plaats dat de filmproducent iedereen die een belangrijke inbreng heeft gehad bij het maken van een film vergoedt voor hun rechten telkens er opbrengsten zijn, zal hij hen eenmalig vergoeden met een vast bedrag in plaats van hen met enige regelmaat (bijvoorbeeld elk jaar) een vergoeding te betalen.

Bij de vertoning van de film is de toestemming van de producent vereist, niet van de filmmaker. Het is de producent die beslist:

- of hij die toestemming geeft of weigert;
- of hij in ruil voor zijn toestemming een vergoeding eist;
- hoe vaak en/of hoe lang de film mag worden vertoond.

5. Beheer van rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

De auteur kan zelf instaan voor het beheer van de rechten op zijn werk, maar vaak zal hij die taak overdragen aan een **beheersvennootschap**. Deze sectie gaat over het beheer van auteursrechten en naburige rechten door beheersvennootschappen.

1. [Beheersvennootschappen](#)
2. [Beheersvennootschappen - praktisch](#)

5.1 Beheersvennootschappen

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Om te genieten van een auteursrechtelijke bescherming is het niet noodzakelijk dat de auteur of diens nabuur zich aansluit bij een beheersvennootschap, maar een aansluiting bij een beheersvennootschap biedt de rechthebbende het voordeel dat zijn rechten op een meer **efficiënte wijze** worden beheerd. Naast andere functies wil een collectieve beheersvennootschap er immers in de eerste plaats voor zorgen dat, voor rekening van haar leden, de naleving en de betaling van de auteursrechten wordt verzekerd.

Beheersvennootschappen hebben **vier belangrijke functies**:

- het collectieve beheer van de rechten van haar leden;
- het adviseren van haar leden bij het individuele beheer van rechten;
- het vervullen van een sociale rol tegenover haar leden: het beheren van sociale fondsen die uitkeringen verlenen bij ziekte, geboorte, ouderdom en overlijden;
- het vervullen van een culturele rol: promotie van de door de vrije markteconomie verwaarloosde genres.

Wanneer de rechthebbende zijn vermogensrechten in beheer geeft van een beheersvennootschap is er een **fiduciare overdracht** van rechten; dit wil zeggen een overdracht van rechten die op vertrouwen berust. Een fiduciare afstand is geen vervreemding, noch een licentie. De fiduciare overdracht kan volledig of gedeeltelijk zijn. Bij een fiduciare overdracht zal de beheersvennootschap dan

- aan de gebruikers de nodige toestemming verlenen voor het gebruik van de werken;
- van de gebruikers de aan de toestemming verbonden vergoedingen innen;
- onder de rechthebbenden van de gereproduceerde of uitgevoerde werken de geïncasseerde bedragen verdelen.

Deze collectieve organisatie van individuele exploitaties van de werken van hun leden is slechts één aspect van de werking van beheersvennootschappen. Hun **activiteiten** hebben ook betrekking op:

- de doorgifte via de kabel: dit betekent dat individuele auteurs hun rechten niet kunnen uitoefenen bij de kabelmaatschappijen en dat zij hiervoor een beroep moeten doen op de tussenkomst van beheersvennootschappen;
- de vergoedingsrechten: de uitoefening van bepaalde vergoedingsrechten van de wettelijke licenties is afhankelijk van de tussenkomst van beheersvennootschappen, bijvoorbeeld de inning van de thuiskopievergoeding, de reprografievergoeding, de

leenrechtvergoeding, de billijke vergoeding, de digitale rechten ter illustratie bij onderwijs of voor wetenschappelijk onderzoek en de inning voor de reproductie en mededeling van databanken;

- het volgrecht: dit is een specifiek vergoedingsrecht voor werken van grafische of beeldende kunst;
- buitenlandse auteursverenigingen: beheersvennootschappen sluiten wederkerigheidsovereenkomsten met buitenlandse auteursrechtenverenigingen om de Belgische auteurs ook in het buitenland te vertegenwoordigen of buitenlandse auteurs in België.

5.2 Beheersvennootschappen - praktisch

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Er bestaan in België verschillende **soorten** beheersvennootschappen:

- beheersvennootschappen van auteurs
- beheersvennootschappen van uitgevers
- beheersvennootschappen in de theatersector;
- beheersvennootschappen van uitvoerende kunstenaars;
- beheersvennootschappen van kunstenaars;
- overkoepelende beheersvennootschappen.

Enkele **voorbeelden** van beheersvennootschappen in België zijn:

- [Sabam](#): auteurs, componisten en uitgevers;
- [Sofam](#): auteurs in het domein van de visuele kunsten;
- [Uradex](#): naburige rechten van uitvoerende kunstenaars;
- [Simim](#): naburige rechten van producenten;
- [SAJ-JAM](#): auteursrechten van journalisten;
- [Assuocopie](#): reprografierechten van educatieve, wetenschappelijke en universitaire auteurs;
- [Scam](#): auteurs van documentaires;
- [SACD](#): auteurs van audiovisuele werken en van podiumkunsten;
- [de Auteurs](#): verschillende soorten auteurs (geen producenten, uitgevers of theaterorganisatoren);
- [Semu](#): uitgevers van bladmuziek.

Een **overzicht** van beheersvennootschappen die erkend zijn om op te treden op Belgisch grondgebied, vind je op

<http://www.kunstenloket.be/advies/auteursrechten-en-naburige-rechten/welke-beheersvennootschappen-bestaan-er>

Een **aansluiting** bij een dergelijke beheersvennootschap kan belangrijke gevolgen hebben, zowel voor de leden als voor de erfgoedorganisatie die bepaalde handelingen wil uitvoeren met hun werk. Vaak zullen de leden niet meer zelf kunnen beslissen over het al dan niet toestaan van een bepaald gebruik van hun werk. Enkel de beheersvennootschap waaraan de rechten zijn overgedragen, kan dan die toestemming nog geven. Dit betekent dat in dit geval de erfgoedorganisatie die het werk willen gebruiken de toestemming hiervoor zal moeten vragen aan de beheersvennootschap en

niet rechtstreeks aan hun leden. Zelfs kunstenaars die hun eigen werk vrij toegankelijk op het internet willen plaatsen, hebben hiervoor het akkoord van hun beheersvennootschap nodig. Alhoewel auteurs gerechtigd zijn om bepaalde rechten zelf of door een andere vennootschap naar keuze te laten uitoefenen, claimen de beheersvennootschappen in de toetredingscontracten met hun leden vaak een beheersmandaat voor zowel huidige als toekomstige werken.

6. Hulpmiddelen voor het klaren van rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Hieronder vind je een aantal praktische hulpmiddelen om "rechten te klaren", i.e. uit te zoeken of er auteursrecht berust op een werk en welke overeenkomst je moet sluiten om deze rechten te klaren.

- De [IPR-checklist](#) biedt een bondig overzicht van de stappen die je moet doorlopen om vast te stellen welke rechten er op een werk berusten en welke verdere acties je moet ondernemen.
- Nadat je de rechthebbende hebt geïdentificeerd, zul je met deze persoon of organisatie een overeenkomst moeten sluiten om de rechten te klaren. Hier vind je een aantal [modelovereenkomsten](#) voor een licentie of een overeenkomst tot vervreemding.
- De [ATHENA Step-by-step IPR Guide](#) is een online beslissingstool ontwikkeld door PACKED vzw en de Universiteit van Patras in de context van het Europese project ATHENA. Als eindresultaat bekom je een geschikte licentie voor het digitaliseren of het online ter beschikking stellen via intranet of internet van een object.
- Wanneer je vaststelt dat een werk in het publieke domein valt of wanneer jij als rechthebbende beslist om een werk rechtenvrij ter beschikking te stellen, wordt dit het best uitdrukkelijk vermeld. Hieronder volgen een aantal tools voor het ter beschikking stellen van werken in het publieke domein of onder de CC0-licentie:
 - De [EuropeanaConnect Public Domain Calculator](#) werd ontwikkeld door het [Instituut voor Informatierecht](#) en [Kenniland](#) in het kader van het [EuropeanaConnect-project](#). Met deze online tool kun je vaststellen of een werk dat werd gemaakt in de Europese Economische Ruimte al dan niet tot het Publiek Domein behoort. Deze tool werd ontwikkeld ter ondersteuning van *data-providers* die digitale collecties toegankelijk maken via het Europeanaportaal.
 - De [Creative Commons Public Domain Mark Tool](#) kun je gebruiken om een html-code te produceren die aangeeft dat een werk dat op je website wordt getoond, tot het publieke domein behoort. De Public Domain Mark is geen juridisch document, maar een logo ontwikkeld door Creative Commons dat aanduidt dat op een afgebeeld werk geen bekende auteursrechten aanspraken rusten.
 - De [CC0-Tool](#) kun je gebruiken om een html-code te produceren waarmee je afstand kunt doen van de rechten die jij bezit op een werk dat op je website wordt getoond. Je kunt dus alleen een CC0-verklaring plaatsen bij een werk waarvan jij de rechten

bezit. Je kunt geen afstand doen van rechten op een werk waarvan je de rechten niet bezit, tenzij je de toestemming hebt van de eigenaar.

6.1 Checklist voor het klaren van rechten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Stap 1: Identificeer het werk en de auteur:

- Wat is de titel?
- Wie is de auteur?

Voor je de onderstaande stappen onderneemt om de rechten te klaren, is het noodzakelijk om eerst de titel en de [auteur\(s\) van het werk](#) te identificeren.

Stap 2: Is het een origineel werk en leeft de auteur nog?

- Is het werk origineel? Ja / nee
- Leeft de auteur nog? Ja / nee

Indien het werk origineel is en [de auteur nog leeft](#), heeft je erfgoedorganisatie een schriftelijke toestemming nodig voor het beoogde gebruik van de auteur of diens vertegenwoordiger. Indien het werk niet origineel is, rust er geen auteursrecht op en is er dus geen toestemming vereist.

- Indien de auteur overleden is: hoe lang geleden is hij gestorven?

Indien het werk origineel is en de auteur is [nog geen 70 jaar overleden](#), dan heeft je erfgoedorganisatie een schriftelijke toestemming voor het beoogde gebruik nodig van de erfgenamen of hun vertegenwoordiger.

Stap 3: Is er meer dan één auteur?

- Is er meer dan één auteur? Ja / nee
- Hoeveel auteurs zijn er?
- Leven de auteurs nog? Ja / nee

Indien het werk origineel is, [meerdere auteurs](#) heeft en deze auteurs nog leven, heeft je erfgoedorganisatie een schriftelijke toestemming nodig voor het beoogde gebruik van alle auteurs of hun vertegenwoordiger(s). Je dient hierbij rekening te houden met de langstlevende coauteur.

- Indien de auteurs overleden zijn, hoe lang zijn zij gestorven?

Indien het werk origineel is, meerdere auteurs heeft en deze auteurs zijn [nog geen 70](#)

[jaar overleden](#), dan heeft je instelling of organisatie een schriftelijke toestemming nodig voor het beoogde gebruik van alle erfgenamen of hun vertegenwoordiger(s). Je dient hierbij rekening te houden met de langstlevende coauteur.

Stap 4: Heeft de auteur werk van een andere auteur in zijn werk verwerkt?

- Heeft de auteur werken van anderen in zijn werk verwerkt? Ja / nee
- Heeft de auteur van het werk gewaarborgd dat de rechten op deze werken zijn geklaard voor het bedoelde gebruik? Ja / nee
- Kan de auteur van het werk [?parodie?](#) invoeren voor het gebruik van de andere werken als de rechten niet zijn geklaard? Ja / nee
- Wie is de auteur van de werken die zijn verwerkt in het werk dat je wenst te gebruiken?
- Leeft deze auteur nog? Ja / nee

Indien de auteur andere werken in zijn werk heeft verwerkt, hierbij niet de wettelijke uitzondering van de parodie kan invoeren en geen rechten heeft geklaard voor het bedoelde gebruik, zal je erfgoedorganisatie voor het beoogde gebruik ook een schriftelijke toestemming nodig hebben van de auteur of diens vertegenwoordiger van deze andere werken als hij nog leeft. Indien de auteur andere werken in zijn werk heeft verwerkt, hierbij de wettelijke uitzondering van de parodie invoert of verzekert rechten te hebben geklaard voor het bedoelde gebruik, is het belangrijk dat hij in de schriftelijke overeenkomst instemt met een vrijwaring tegen mogelijke claims van de rechthebbenden van deze andere werken.

- Indien de auteur overleden is, hoe lang geleden is hij gestorven?

Indien deze auteur van de andere werken [nog geen 70 jaar is overleden](#), heeft je instelling of organisatie een schriftelijke toestemming nodig voor het beoogde gebruik van zijn erfgenamen of hun vertegenwoordiger(s).

Stap 5: Heeft de auteur werk van meerdere andere auteurs in zijn werk verwerkt?

- Is er meer dan één auteur? Ja / nee
- Hoeveel auteurs zijn er?
- Leven de auteurs nog? Ja / nee

Als deze andere werken meerdere auteurs hebben en ze leven nog, zal je instelling of organisatie voor het beoogde gebruik een schriftelijke toestemming nodig hebben van alle auteurs van deze andere werken of hun vertegenwoordiger(s). Je dient hierbij rekening te houden met de langstlevende coauteur.

- Indien de auteurs overleden zijn, hoe lang geleden zijn zij gestorven?

Indien deze auteurs van de andere werken [nog geen 70 jaar zijn overleden](#), zal je instelling of organisatie voor het beoogde gebruik ook een schriftelijke toestemming nodig hebben van hun erfgenamen of hun vertegenwoordiger(s). Je dient hierbij rekening te houden met de langstlevende coauteur.

Stap 6: Bevat het werk een fotografische reproductie van een ander werk?

- Bevat het werk een fotografische reproducties van een ander werk? Ja/nee
- Is er een toestemming van de auteur? Ja / nee
- Leeft de auteur nog? Ja / nee

Indien je voor het beoogde gebruik wil vertrekken van een reeds bestaande fotografische reproductie van het werk, heb je de schriftelijke toestemming nodig van de auteur van deze fotografische reproductie of zijn vertegenwoordiger. Als de auteur [nog leeft](#) en je bezit deze toestemming nog niet, zal je instelling of organisatie een schriftelijke overeenkomst voor het beoogde gebruik met hem of zijn vertegenwoordiger moeten afsluiten.

- Indien de auteur overleden is: hoe lang geleden is hij gestorven?

Als de auteur van de fotografische reproducties [nog geen 70 jaar overleden is](#) en je bezit zijn schriftelijke toestemming niet, zal je instelling of organisatie een schriftelijke overeenkomst voor het beoogde gebruik moeten afsluiten met zijn erfgenamen of hun vertegenwoordiger(s).

Stap 7: Beeldt het werk een persoon af?

- Beeldt het werk een persoon af? Ja / nee
- Is er een toestemming vereist van de [afgebeelde persoon](#)? Ja / nee
- Spelen er kwesties omtrent privacy? Ja /nee

Indien de afgebeelde persoon geen publieke persoon (politicus, kunstenaar ...) is, zal je erfgoedorganisatie een schriftelijke overeenkomst met hem of zijn vertegenwoordiger moeten afsluiten. Indien het gaat om een publiek persoon en er spelen zaken mee die te maken hebben met zijn privéleven, dan kunnen die niet publiek worden gemaakt zonder zijn toestemming. Indien het om een commercieel gebruik gaat van de afbeelding, zal je erfgoedorganisatie in alle gevallen een schriftelijke overeenkomst met hem moeten afsluiten, ook al gaat het om een publieke persoon.

Stap 8: Bezit je erfgoedorganisatie al een lopende of vereiste licentie of overeenkomst tot vervreemding voor het werk?

- Indien het werk valt onder auteursrecht: bezit je erfgoedorganisatie een licentie of overeenkomst tot vervreemding? Ja / nee
- Indien ja, wat dekt deze licentie?

Indien het werk valt onder de auteursrechterlijke bescherming en je erfgoedorganisatie bezit reeds een licentie of overeenkomst tot vervreemding die het beoogde gebruik dekt, dan zal ze geen nieuwe schriftelijke overeenkomst meer moeten opmaken met de rechthebbende. Als je erfgoedorganisatie nog geen licentie of overeenkomst tot vervreemding voor het beoogde gebruik bezit, zal ze wel alsnog een schriftelijke overeenkomst moeten opmaken.

- Wat wil je (aanvullend) dekken met een licentie?
 - digitalisering?
 - toegang door een geautoriseerde gebruiker via een beveiligd netwerk?
 - vrije online toegang via een open netwerk?

Het is belangrijk om in de nieuwe schriftelijke overeenkomst (of in de aanvulling bij de bestaande schriftelijke overeenkomst) het beoogde gebruik te specificeren. Om te vermijden dat er nadien nog eens een aanvulling moet gebeuren, is het aanbevolen om dit meteen zo ruim mogelijk te doen en tegelijk een overeenkomst af te sluiten voor zowel digitalisering als voor toegang via zowel een beveiligd netwerk als een open netwerk.

Stap 9: Wie is/zijn de auteur(s), rechthebbende(n) of zijn/hun vertegenwoordiger?

Wie vertegenwoordigt de auteur bij het sluiten van een overeenkomst?

- De auteur zelf? Ja / nee
- Is de auteur zeker dat hij rechten niet heeft afgestaan? Ja / nee
- Vertegenwoordiger van erfgenamen? Ja / nee
- [Venootschap voor collectief rechtenbeheer](#)? Ja / nee

Het is belangrijk om te achterhalen met wie je instelling of organisatie een schriftelijke overeenkomst moet opmaken. Zowel de auteur als zijn erfgenamen kunnen hun rechten in beheer hebben gegeven van een collectieve rechtenbeheersvenootschap. Als dit het geval is, zal je instelling of organisatie geen schriftelijke overeenkomst moeten afsluiten rechtstreeks met de auteur of zijn erfgenamen, maar met deze collectieve

rechtenbeheersvennootschap. Bij de opmaak van een schriftelijke overeenkomst met de auteur of zijn erfgenamen, is het belangrijk dat zij je instelling of organisatie verzekeren dat ze hun rechten niet hebben afgestaan en in de schriftelijke overeenkomst instemmen met een vrijwaring tegen mogelijke claims van beheersvennootschappen. De erfgoedorganisatie of -instelling kan hierbij zelfs een clause in de overeenkomst opnemen waarin zij de licentiegever verplicht het lidmaatschap met de beheersvennootschap op te zeggen indien deze een claim indient.

Stap 10: Aandachtspunten bij het sluiten van overeenkomsten bij specifieke werken

- Bibliografische werken of werken die bibliografische werken bevatten:

Een bibliografisch werk wordt vaak uitgegeven door een uitgever aan wie de auteur zijn uitgaverechten heeft gegeven. In plaats van de auteur zal dan de uitgever de toestemming moeten geven.

- Muzikale werken of werken die muziek bevatten:

Een muziekwerk wordt vaak uitgegeven door een muziekuitgever aan wie de auteur zijn uitgaverechten heeft gegeven. De muziekuitgever kan toestemming geven in naam van de auteur. De producent van een muziekopname heeft afzonderlijke [\(naburige\) rechten](#) (50 jaar na de eerste vastlegging) en moet ook zijn toestemming geven. Muzikanten hebben ook afzonderlijke [\(naburige\) rechten](#) (oorspronkelijk 50 jaar na de eerste vastlegging, maar dit wordt 70 jaar nadat in september 2011 de lidstaten van de Europese Unie het zijn eens geraakt over de verlenging) en moeten ook hun toestemming geven. In de praktijk zullen muzikanten vaak hun rechten hebben overgedragen aan de producenten van de muziekopname.

- Audiovisuele werken of werken die een audiovisueel werk bevatten:

De wet gaat er van uit dat, tenzij anders wordt afgesproken, de filmregisseur en de anderen die een creatieve inbreng hebben gehad bij de realisatie van de film hun vermogensrechten hebben overgedragen aan de producent van de film. Vaak zal dus de toestemming van de producent vereist zijn in plaats van die van bijvoorbeeld de filmregisseur. De producent van een audiovisueel werk heeft zelf ook afzonderlijke [\(naburige\) rechten](#) (50 jaar na de eerste vastlegging) en moet dus steeds zijn toestemming geven ? ook als er is afgesproken dat de filmregisseur en de anderen die een creatieve inbreng hebben gehad bij de realisatie van de film hun vermogensrechten niet aan hem overdragen. Als het werk afkomstig is van een uitzending, moet ook de

omroep zijn toestemming geven. Acteurs hebben ook afzonderlijke [\(naburige\) rechten](#) (50 jaar na de eerste vastlegging) en moeten ook hun toestemming geven. In de praktijk zullen acteurs dus vaak hun rechten hebben overgedragen aan de filmproducenten.

6.2 Modelovereenkomsten

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Hieronder vind je een aantal modelovereenkomsten voor het afsluiten van een licentie of een overeenkomst tot vervreemding met de auteur of rechthebbende van het werk.

Licenties

Voor het afsluiten van een **licentie** voor het digitaliseren en/of toegankelijk maken via beveiligde netwerken of open netwerken kun je gebruik maken van de modellicentie die werd opgesteld voor de [ATHENA Step-By-step IPR Guide](#). Deze modellicentie werden opgemaakt door Herman Croux (advocaat verbonden aan Marx, Van Ranst, Vermeersch & partners) en bestaat in een korte en lange versie. Beide versies gaan terug op dezelfde juridische basis en hebben dezelfde rechtsgeldigheid, maar de tekst van de lange versie is meer gedetailleerd. Deze modelcontracten zijn bruikbaar voor het opstellen van een licentie met zowel een rechthebbende van een werk (bijvoorbeeld een kunstenaar) als met een rechthebbende van een fotografische reproductie van het werk (bijvoorbeeld de reprofotograaf).

- [Lange modellicentie \(opgesteld door Herman Croux\)](#)
- [Korte modellicentie \(opgesteld door Herman Croux\)](#)

De volgende twee modellicenties zijn specifiek opgesteld voor het sluiten van een overeenkomst met een kunstenaar voor de exploitatie van een kunstwerk van zijn hand en voor het sluiten van een overeenkomst met een auteur voor de uitgave van een boek. Deze modelovereenkomsten vind je terug in de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#), samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en gepubliceerd door FARO Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.

- [Licentie-overeenkomst met een kunstenaar \(opgesteld door Joris Deene\)](#)
- [Uitgavecontract \(opgesteld door Joris Deene\)](#)

Overeenkomst tot vervreemding

Hieronder vind je een aantal overeenkomsten tot vervreemding. Dit zijn overeenkomsten die je best afsluit met de auteur voorafgaand aan het creëren van het werk. Deze modelovereenkomsten vind je terug in de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#), samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en gepubliceerd door FARO

Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed. De informatie bundel bevat de volgende modelovereenkomsten:

- [Overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf \(opgesteld door Joris Deene\)](#)
- [Overeenkomst tot vervreemding met een werknemer \(opgesteld door Joris Deene\)](#)

Vrijwaringsclausule

Belangrijk bij de opmaak van een overeenkomst met de auteur is dat de auteur de verkrijger van de rechten dient te vrijwaren voor mogelijke **inbreukvorderingen**. Dergelijke inbreukvorderingen kunnen bijvoorbeeld ontstaan wanneer

- de auteur plagiaat heeft gepleegd;
- de auteur zijn rechten reeds aan een derde heeft overgedragen;
- de auteur tot een beheersvennootschap toegetreden is en zijn rechten hieraan in beheer heeft gegeven.

Zowel in de modellicenties van Herman Croux als in die van Joris Deene is een dergelijke vrijwaringsclausule opgenomen.

6.2.1 Lange modellicentie

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Deze modelovereenkomst wordt gebruikt wanneer een erfgoedorganisatie of -instelling een licentie wil afsluiten met een auteur of rechthebbende om een werk of een groep van werken te digitaliseren en/of toegankelijk te maken via beveiligde netwerken of open netwerken.

De modelovereenkomst is bruikbaar voor het opstellen van een licentie met zowel een rechthebbende van een werk (bijvoorbeeld een kunstenaar) als met een rechthebbende van een fotografische reproductie van het werk (bijvoorbeeld de reprofotograaf), zowel voor digitalisering als voor het online toegankelijk maken.

Er bestaat een lange en een [korte versie](#) van deze modellicentie. De korte versie is voldoende om de nodige rechten te bekomen. De lange versie hieronder geeft een meer uitgebreide uitleg (artikel 3: beperkingen) en voegt een aantal verplichtingen voor de licentienemer toe (artikel 4). Verder bevat de lange versie ook de mogelijkheid tot vroegere beëindiging (artikel 5). In de lange versie wordt gekozen voor alternatieve geschillenbeslechting, in plaats van geschillenbeslechting via de rechtbanken (artikel 7).

De lange modellicentie voor digitalisering en online toegankelijkheid kun je downloaden door te klikken op de volgende link: [Media:licentieovereenkomst_lange_versie_NL.doc](#)

Herman Croux is advocaat en verbonden aan Marx, Van Ranst, Vermeersch & partners.

Toelichtende Nota

Artikel 1 ? verleende rechten

Artikel 1 van de overeenkomst maakt het hart van de overeenkomst uit en is essentieel.

De overeenkomst heeft de vorm van een licentie (artikel 1). Dit betekent dat de licentienemer geen eigendom verwerft. De licentie is niet exclusief (de licentiegever kan ook een licentie aan anderen geven) en niet overdraagbaar (de licentienemer mag de licentie niet aan een derde overdragen zonder toestemming van de licentiegever).

De licentie is universeel en voor de duur van het auteursrecht (70 jaar na de eerste januari volgend op het overlijden van de auteur). Nadat de beschermingstermijn van het auteursrecht afgelopen is, is het werk vrij (publiek domein) en kan iedereen het gebruiken.

De overeenkomst houdt geen afstand in van wettelijke rechten. Daarmee wordt onder meer bedoeld het recht van reproductie voor bewaringsdoeleinden en consultatie via speciale terminals in de gebouwen van onder meer bibliotheken, musea en archieven (Artikel 22 par. 1, 8° en 9°). Deze rechten heeft de licentienemer in elk geval, of er nu een overeenkomst is of niet.

In de overeenkomst zijn er verschillende niveaus, met telkens meer rechten voor de licentienemer. Verschillende rechten kunnen aangevinkt worden.

Het eerste niveau betreft de loutere digitalisatie van het werk (niveau A). In een tweede niveau kan een gebruiker via beveiligde netwerken toegang hebben tot het gedigitaliseerde werk (niveau B). In een derde niveau kan de licentienemer het gedigitaliseerde werk op een netwerk plaatsen zodat ieder er kennis van kan nemen (niveau C).

In **niveau A** (digitalisatie) is de essentiële bepaling dat de licentienemer het werk mag **digitaliseren** (artikel 1.1). Digitaliseren is het maken van een getrouwe kopie in een vorm leesbaar door een machine (zie definities op het einde van de overeenkomst ? punt 1.3). De mogelijkheid van toegang, reproductie, en bewaring (artikel 1.1, 1.3, 1.4) worden daar voor de goede orde bij vermeld.

In **niveau B** kan dan een **derde toegang** hebben tot en kennis nemen van het gedigitaliseerde werk. In niveau B zijn dit enkel derden die gemachtigd zijn om toegang te hebben tot een beveiligd netwerk (dit is een netwerk waarbij je toegang hebt via een paswoord of andere wijze van authenticatie ? zie definities op het einde van de overeenkomst - punt 1.9, 1.10 en 1.11). Het gebruik kan toegestaan worden in de lokalen (artikel 1.5) of via beveiligde netwerken (artikel 1.6). De gebruikers mogen dan ook de versie doorzoeken, bekijken en weergeven (artikel 1.7.1), elektronisch bewaren voor persoonlijk gebruik (artikel 1.7.2) of er kopieën van delen van afdrukken (artikel 1.7.3).

Deze rechten kunnen eventueel doorgegeven worden aan andere culturele instellingen (artikel 1.8).

De licentienemer kan ervoor kiezen om de licentie gratis te maken, een kostendekkend bedrag et vragen (om de kosten van de digitalisatie te dekken), of een bedrag waarbij een winst gerealiseerd wordt (artikel 1.9).

In **niveau C** kan men toegang hebben tot het werk via een **open netwerk**. Dit kan aan een ieder zonder registratie, of enkel aan personen die geregistreerd zijn (artikel 1.10).

Derden mogen ? in toenemende mate van gebruik ? het werk doorzoeken, bekijken of tijdelijk downloaden, of permanent bewaren of er delen van afdrucken (artikel 1.11).

Artikel 2 ? betaling

Artikel 2 betreft de betaling. Ofwel dient er geen betaling plaats te hebben, ofwel zal het bedrag van de betaling ingevuld moeten worden.

Artikel 3 ? beperkingen

Artikel 3 maakt voor de goede orde een aantal beperkingen duidelijk. In de korte versie zijn deze niet uitgelegd, want eigenlijk vloeien deze beperkingen vanzelf voort uit de wet.

De namen van de auteurs moeten aangebracht worden zoals op het oorspronkelijk werk (artikel 3.1) en het werk mag niet gewijzigd of ingekort worden, tenzij het nodig is om het zichtbaar te maken op een computerscherm (artikel 3.3). Dit zijn ook de morele rechten van de auteur: de auteur heeft steeds recht op naamsvermelding en op de integriteit van zijn werk. Hij zou hoogstens kunnen toelaten dat zijn werk toch gewijzigd mag worden, in de mate dat zijn eer en reputatie niet wordt aangetast. Deze overeenkomst laat evenwel geen wijzigingen toe.

Ook de andere beperkingen in artikel 3 expliciteren wat sowieso door de wet verboden wordt indien het niet door de overeenkomst wordt toegelaten: men mag enkel de toegelaten kopieën maken (artikel 3.2), men mag het werk niet verder verspreiden (artikel 3.4), men mag geen afgeleide werken maken (artikel 3.5), men mag geen rechten geven aan een derde partij (tenzij om technische interventies te doen) (artikel 3.6), men mag geen verdere digitalisaties maken in andere formats, tenzij dit nodig is om het gebruik en de archivering op lange termijn mogelijk te maken (artikel 3.8).

Artikel 4 ? andere verplichtingen

Artikel 4 voegt een aantal andere verplichtingen van de licentienemer toe.

De licentienemer kan de licentiegever inlichten over de frequentie van gebruik (artikel 4.1).

Er kunnen instructies gegeven worden door de licentiegever met betrekking tot technische voorzieningen of informatie over rechtenbeheer (artikel 4.2). Dit zijn twee specifieke termen opgenomen in de Europese Richtlijn Informatiemaatschappij 2001/29. ?Technische voorzieningen? betreft technologie, inrichtingen of onderdelen die in het kader van hun normale werking dienen voor het voorkomen of beperken van niet

toegestane handelingen ten aanzien van werken. ?Informatie betreffende het beheer van rechten? betreft alle door de rechthebbenden verstrekte informatie die dient ter identificatie van het werk, of informatie betreffende de voorwaarden voor het gebruik van het werk

De licentienemer zal ook alle kosten op zich nemen, tenzij de kosten in het kader van alternatieve geschillenbeslechting aan beide partijen aangerekend worden (artikel 4.3).

De licentienemer moet de gebruiker ook voldoende inlichten of verbintenissen van hem bekomen om alle rechten te vrijwaren (artikel 4.4).

Artikel 5 ? duur en beëindiging

Artikel 5 bepaalt dat bij inbreuk op de licentie de overeenkomst voortijdig beëindigd kan worden.

Artikel 6 ? garanties

De licentiegever garandeert in artikel 6 dat er geen inbreuken gemaakt worden op auteursrechten of andere intellectuele eigendomsrechten. De licentienemer dient zich er dus van te vergewissen dat hij het recht heeft om de versie te laten digitaliseren. Bij werken met meerdere auteurs (bijvoorbeeld tekst, grafiek en muziek) dient de licentiegever hierbij voldoende zeker te zijn. De licentienemer neemt hier immers geen enkele verantwoordelijkheid en zal bij inbreuk zich verhalen op de licentiegever.

Artikel 7 ? geschillenbeslechting en verdere bepalingen

Er wordt een regime van geschillenbeslechting bepaald buiten de rechtbank om (artikel 7.1 en 7.2). Men kan eerst een beoordeling vragen bij experts van de WIPO (World Intellectual Property Organization). Deze beoordeling is niet bindend en men kan vervolgens naar de rechtbank stappen. De bevoegde rechtbanken zijn uiteindelijk de rechtbanken van de licentienemer, volgens deze overeenkomst. Men kan ook een bindende alternatieve geschillenbeslechting voorstellen.

De verdere bepalingen in artikel 7 zijn standaardbepalingen: overeenkomsten mogen niet worden overgedragen zonder toestemming (die niet onredelijk zal worden geweigerd) (artikel 7.4.1), bij overdracht van het werk dient de licentieovereenkomst gerespecteerd (artikel 7.4.2), nietigheid van een clause tast niet de overeenkomst in haar geheel aan (artikel 7.5), alle wijzigingen dienen schriftelijk te zijn (artikel 7.6), in geval van overmacht is er geen inbreuk (artikel 7.7).

Wettelijke uitzonderingsrechten blijven steeds gelden (artikel 7.8).

Tevens mag met derde partijen gesubcontracteerd worden voor technisch werk (artikel 7.9).

Bijlagen

In de eerste bijlage wordt opgenomen op welke werken de licentie betrekking heeft.

In een tweede bijlage zijn enkele definities opgenomen.

Het afgeleide werk wordt gedefinieerd (1.2). De overeenkomst bepaalt dat men geen afgeleide werken mag maken.

Definitie 1.4 en 1.5 zijn verbonden aan de rechten onder de Europese Richtlijn Informatiemaatschappij 2001/29 (zie commentaar bij artikel 4.2).

De terminologie van open en beveiligde netwerken is verder uitgewerkt onder definitie 1.8 tot 1.11.

6.2.2 Korte modellicentie

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Deze modelovereenkomst wordt gebruikt wanneer een erfgoedorganisatie of -instelling een licentie wil afsluiten met een auteur of rechthebbende om een werk of een groep van werken te digitaliseren en/of toegankelijk te maken via beveiligde netwerken of open netwerken.

De modelovereenkomst is bruikbaar voor het opstellen van een licentie met zowel een rechthebbende van een werk (bijvoorbeeld een kunstenaar) als met een rechthebbende van een fotografische reproductie van het werk (bijvoorbeeld de reprofotograaf), zowel voor digitalisering als voor het online toegankelijk maken.

Er bestaat een [lange](#) en een korte versie van deze modellicentie. De korte versie hieronder is voldoende om de nodige rechten te bekomen. De lange versie geeft een meer uitgebreide uitleg (artikel 3: beperkingen) en voegt een aantal verplichtingen voor de licentienemer toe (artikel 4). Verder bevat de lange versie ook de mogelijkheid tot vroegere beëindiging (artikel 5). In de lange versie wordt gekozen voor alternatieve geschillenbeslechting, in plaats van geschillenbeslechting via de rechtbanken (artikel 7).

De korte modellicentie voor digitalisering en online toegankelijkheid kun je downloaden door te klikken op de volgende link: [Media:licentieovereenkomst korte versie NL.doc](#)

Herman Croux is advocaat en verbonden aan Marx, Van Ranst, Vermeersch & partners.

Toelichtende Nota

[Artikel 1 ? verleende rechten](#)

Artikel 1 van de overeenkomst maakt het hart van de overeenkomst uit en is essentieel.

De overeenkomst heeft de vorm van een licentie (artikel 1). Dit betekent dat de licentienemer geen eigendom verwerft. De licentie is niet exclusief (de licentiegever kan ook een licentie aan anderen geven) en niet overdraagbaar (de licentienemer mag de licentie niet aan een derde overdragen zonder toestemming van de licentiegever).

De licentie is universeel en voor de duur van het auteursrecht (70 jaar na de eerste januari volgend op het overlijden van de auteur). Nadat de beschermingstermijn van het auteursrecht afgelopen is, is het werk vrij (publiek domein) en kan iedereen het gebruiken.

De overeenkomst houdt geen afstand in van wettelijke rechten. Daarmee wordt onder meer bedoeld het recht van reproductie voor bewaringsdoeleinden en consultatie via speciale terminals in de gebouwen van onder meer bibliotheken, musea en archieven (Artikel 22 par. 1, 8° en 9°). Deze rechten heeft de licentienemer in elk geval, of er nu een overeenkomst is of niet.

In de overeenkomst zijn er verschillende niveaus, met telkens meer rechten voor de licentienemer. Verschillende rechten kunnen aangevinkt worden.

Het eerste niveau betreft de loutere digitalisatie van het werk (niveau A). In een tweede niveau kan een gebruiker via beveiligde netwerken toegang hebben tot het gedigitaliseerde werk (niveau B). In een derde niveau kan de licentienemer het gedigitaliseerde werk op een netwerk plaatsen zodat ieder er kennis van kan nemen (niveau C).

In **niveau A** (digitalisatie) is de essentiële bepaling dat de licentienemer het werk mag **digitaliseren** (artikel 1.1). Digitaliseren is het maken van een getrouwe kopie in een vorm leesbaar door een machine (zie definities op het einde van de overeenkomst ? punt 1.3). De mogelijkheid van toegang, reproductie, en bewaring (artikel 1.1, 1.3, 1.4) worden daar voor de goede orde bij vermeld.

In **niveau B** kan dan een **derde toegang** hebben tot en kennis nemen van het gedigitaliseerde werk. In niveau B zijn dit enkel derden die gemachtigd zijn om toegang te hebben tot een beveiligd netwerk (dit is een netwerk waarbij je toegang hebt via een wachtwoord of andere wijze van authenticatie ? zie definities op het einde van de overeenkomst - punt 1.9, 1.10 en 1.11). Het gebruik kan toegestaan worden in de lokalen (artikel 1.5) of via beveiligde netwerken (artikel 1.6). De gebruikers mogen dan ook de versie doorzoeken, bekijken en weergeven (artikel 1.7.1), elektronisch bewaren voor persoonlijk gebruik (artikel 1.7.2) of er kopieën van delen van afdrucken (artikel 1.7.3).

Deze rechten kunnen eventueel doorgegeven worden aan andere culturele instellingen (artikel 1.8).

De licentienemer kan ervoor kiezen om de licentie gratis te maken, een kostendekkend bedrag te vragen (om de kosten van de digitalisatie te dekken), of een bedrag waarbij een winst gerealiseerd wordt (artikel 1.9).

In **niveau C** kan men toegang hebben tot het werk via een **open netwerk**. Dit kan aan een ieder zonder registratie, of enkel aan personen die geregistreerd zijn (artikel 1.10).

Derden mogen ? in toenemende mate van gebruik ? het werk doorzoeken, bekijken of tijdelijk downloaden, of permanent bewaren of er delen van afdrukken (artikel 1.11).

Artikel 2 ? betaling

Artikel 2 betreft de betaling. Ofwel dient er geen betaling plaats te hebben, ofwel zal het bedrag van de betaling ingevuld moeten worden.

Artikel 3 ? beperkingen

Artikel 3 maakt voor de goede orde een aantal beperkingen duidelijk. In de korte versie zijn deze niet uitgelegd, want eigenlijk vloeien deze beperkingen vanzelf voort uit de wet.

De namen van de auteurs moeten aangebracht worden zoals op het oorspronkelijk werk (artikel 3.1) en het werk mag niet gewijzigd of ingekort worden, tenzij het nodig is om het zichtbaar te maken op een computerscherm (artikel 3.3). Dit zijn ook de morele rechten van de auteur: de auteur heeft steeds recht op naamsvermelding en op de integriteit van zijn werk. Hij zou hoogstens kunnen toelaten dat zijn werk toch gewijzigd mag worden, in de mate dat zijn eer en reputatie niet wordt aangetast. Deze overeenkomst laat evenwel geen wijzigingen toe.

Ook de andere beperkingen in artikel 3 expliciteren wat sowieso door de wet verboden wordt indien het niet door de overeenkomst wordt toegelaten: men mag enkel de toegelaten kopieën maken (artikel 3.2), men mag het werk niet verder verspreiden (artikel 3.4), men mag geen afgeleide werken maken (artikel 3.5), men mag geen rechten geven aan een derde partij (tenzij om technische interventies te doen) (artikel 3.6), men mag geen verdere digitalisaties maken in andere formats, tenzij dit nodig is om het gebruik en de archivering op lange termijn mogelijk te maken (artikel 3.8).

Artikel 4 ? andere verplichtingen

Artikel 4 voegt een aantal andere verplichtingen van de licentienemer toe.

De licentienemer kan de licentiegever inlichten over de frequentie van gebruik (artikel 4.1).

Er kunnen instructies gegeven worden door de licentiegever met betrekking tot technische voorzieningen of informatie over rechtenbeheer (artikel 4.2). Dit zijn twee specifieke termen opgenomen in de Europese Richtlijn Informatiemaatschappij 2001/29. ?Technische voorzieningen? betreft technologie, inrichtingen of onderdelen die in het kader van hun normale werking dienen voor het voorkomen of beperken van niet

toegestane handelingen ten aanzien van werken. Informatie betreffende het beheer van rechten betreft alle door de rechthebbenden verstrekte informatie die dient ter identificatie van het werk, of informatie betreffende de voorwaarden voor het gebruik van het werk

De licentienemer zal ook alle kosten op zich nemen, tenzij de kosten in het kader van alternatieve geschillenbeslechting aan beide partijen aangerekend worden (artikel 4.3).

De licentienemer moet de gebruiker ook voldoende inlichten of verbintenissen van hem bekomen om alle rechten te vrijwaren (artikel 4.4).

Artikel 5 ? duur en beëindiging

Artikel 5 bepaalt dat bij inbreuk op de licentie de overeenkomst voortijdig beëindigd kan worden.

Artikel 6 ? garanties

De licentiegever garandeert in artikel 6 dat er geen inbreuken gemaakt worden op auteursrechten of andere intellectuele eigendomsrechten. De licentienemer dient zich er dus van te vergewissen dat hij het recht heeft om de versie te laten digitaliseren. Bij werken met meerdere auteurs (bijvoorbeeld tekst, grafiek en muziek) dient de licentiegever hierbij voldoende zeker te zijn. De licentienemer neemt hier immers geen enkele verantwoordelijkheid en zal bij inbreuk zich verhalen op de licentiegever.

Artikel 7 ? geschillenbeslechting en verdere bepalingen

Er wordt een regime van geschillenbeslechting bepaald buiten de rechtbank om (artikel 7.1 en 7.2). Men kan eerst een beoordeling vragen bij experts van de WIPO (World Intellectual Property Organization). Deze beoordeling is niet bindend en men kan vervolgens naar de rechtbank stappen. De bevoegde rechtbanken zijn uiteindelijk de rechtbanken van de licentienemer, volgens deze overeenkomst. Men kan ook een bindende alternatieve geschillenbeslechting voorstellen.

De verdere bepalingen in artikel 7 zijn standaardbepalingen: overeenkomsten mogen niet worden overgedragen zonder toestemming (die niet onredelijk zal worden geweigerd) (artikel 7.4.1), bij overdracht van het werk dient de licentieovereenkomst gerespecteerd (artikel 7.4.2), nietigheid van een clause tast niet de overeenkomst in haar geheel aan (artikel 7.5), alle wijzigingen dienen schriftelijk te zijn (artikel 7.6), in geval van overmacht is er geen inbreuk (artikel 7.7).

Wettelijke uitzonderingsrechten blijven steeds gelden (artikel 7.8).

Tevens mag met derde partijen gesubcontracteerd worden voor technisch werk (artikel 7.9).

Bijlagen

In de eerste bijlage wordt opgenomen op welke werken de licentie betrekking heeft.

In een tweede bijlage zijn enkele definities opgenomen.

Het afgeleide werk wordt gedefinieerd (1.2). De overeenkomst bepaalt dat men geen afgeleide werken mag maken.

Definitie 1.4 en 1.5 zijn verbonden aan de rechten onder de Europese Richtlijn Informatiemaatschappij 2001/29 (zie commentaar bij artikel 4.2).

De terminologie van open en beveiligde netwerken is verder uitgewerkt onder definitie 1.8 tot 1.11.

6.2.3 Licentie-overeenkomst met een kunstenaar

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Erfgoedinstellingen willen doorgaans niet alleen de foto's van hun werken exploiteren, maar ook de **werken uit hun collecties** zelf. Vele van deze werken hebben zij zelf aangekocht, zodat zij ook graag ten volle gebruik willen maken van deze werken. Kunstenaars vinden het vaak te verregaand of te drastisch om hun auteursrechten op hun creaties zomaar definitief te vervreemden. Vandaar dat in dergelijke omstandigheden een licentiecontract verkieselijk is.

De licentie-overeenkomst met een kunstenaar kun je downloaden door te klikken op de volgende link: [Licentiecontract met kunstenaar](#)

De overeenkomst en begeleidende tekst werd overgenomen uit de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#) die werd samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en die in 2011 werd gepubliceerd door FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.

Toelichtende Nota

Hieronder worden de **noodzakelijke bepalingen** kort overlopen en besproken. In de aanhef dienen opnieuw de coördinaten van de contractspartijen correct te worden ingevuld.

Artikel 1 - voorwerp van de overeenkomst

In [artikel 1](#) wordt het voorwerp van de overeenkomst afgebakend, namelijk wat de erfgoedinstelling met een werk mag doen.

Artikel 2 - exploitatiewijze

In [artikel 2](#) worden de exploitatiewijzen uitvoering opgesomd [?].

Artikel 3 - werken

In [artikel 3](#) wordt bepaald dat deze licentie betrekking heeft op werken waarvan de erfgoedinstelling eigenaar is. Indien een erfgoedinstelling vaak werken van een bepaalde levende kunstenaar aankoopt en denkt dit in de toekomst ook te zullen doen (maar geen zin heeft om telkens opnieuw een kunstenaar een licentiecontract te laten tekenen), dan wordt best een bepaling opgenomen inzake toekomstige werken. Dit wordt in de tweede alinea van artikel 3 gedaan. [?] In het modelcontract is gepoogd dit toch op een zo ruim

mogelijke wijze voor de erfgoedinstelling te doen.

Artikel 4 - duurtijd

In artikel 4 wordt bepaald dat de licentie (voor bestaande werken) geldt voor de resterende duurtijd van het auteursrecht [?].

Artikel 5 - toepassingsgebied

In artikel 5 wordt bepaald dat de licentie wereldwijd geldt [?].

Artikel 6 - vergoeding

In artikel 6 wordt vermeld dat voor deze licentie geen vergoeding moet worden betaald [?].

Artikel 7 - sublicentie

In artikel 7 wordt bepaald dat de erfgoedinstelling onder bepaalde voorwaarden aan een derde een sublicentie mag geven.

Artikel 8 - vrijwaring

In artikel 8 vrijwaart de auteur opnieuw dat hij wel degelijk de auteur is en over alle auteursrechten beschikt en dus niet de rechten van derden schendt. Gebeurt dit toch dan zal hij de erfgoedinstelling vrijwaren. Ook hier is een bepaling opgenomen voor het geval de auteur zou toetreden zijn tot een beheersvennootschap.

Artikel 9 - naamsvermelding

In artikel 9 is een bepaling opgenomen inzake het recht op naamsvermelding. Eventueel zou [?] kunnen bedongen worden dat de naam van de kunstenaar niet zal worden vermeld (hetgeen wellicht niet zal worden aanvaard), dan wel dat in bepaalde omstandigheden de naam van de kunstenaar niet zal worden vermeld.

Artikel 10 - integriteit

In artikel 10 wordt het recht op eerbied verrijnd. De kunstenaar gaat akkoord dat de erfgoedinstelling in bepaalde omstandigheden wijzigingen aan het werk mag aanbrengen, zonder dat hij zich op zijn integriteitsrecht zal beroepen.

Artikel 11

In artikel 11 is een bepaling opgenomen dat huidig contract alle voorafgaandelijke akkoorden met de kunstenaar (indien dit zo zou zijn) vervangt.

Artikel 12

In artikel 12 wordt bepaald dat het Belgische recht van toepassing is en alle geschillen uitsluitend zullen worden gebracht voor de rechtbank te Gent, Antwerpen of Brussel (naar keuze van de licentienemer).

6.2.4 Uitgavecontract

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Wanneer een erfgoedinstelling een **manuscript** van een schrijver in eigen beheer wenst uit te geven, dan dient zij gebruik te maken van een uitgavecontract. Voor het gebruik van foto's, illustraties, tekeningen, afbeeldingen etc. in deze uitgave kan worden gebruik gemaakt van het modelcontract met een fotograaf dat evident naar analogie ook kan worden gebruikt bij tekenaars, illustrators etc. Het uitgavecontract dient te voldoen aan de voorwaarden die standaard gelden bij de overdracht van auteursrechten, alsook aan de specifieke verplichtingen die de Auteurswet oplegt voor uitgavecontracten.

Het uitgavecontract kun je downloaden door te klikken op de volgende link:

[Uitgavecontract](#)

De overeenkomst en begeleidende tekst werd overgenomen uit de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#) die werd samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en die in 2011 werd gepubliceerd door FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.

Toelichtende Nota

Hieronder worden de **noodzakelijke bepalingen** kort overlopen en besproken.

Artikel 1 - voorwerp overeenkomst

In [artikel 1](#) wordt het voorwerp van de overeenkomst besproken: (i) de schrijver draagt zijn auteursrechten over aan de uitgever, en (ii) de uitgever zal het werk laten publiceren.

Artikel 2 - exploitatiewijze

In [artikel 2](#) wordt conform de wettelijke bepalingen in detail alle exploitatiewijzen opgesomd die door de auteur worden overgedragen. Deze overdracht geldt bovendien uitdrukkelijk voor de hele wereld en voor de volledige duurtijd van het uitgavecontract [?].

Artikel 3 - morele rechten

In [artikel 3](#) wordt het lot van de morele rechten geregeld.

Artikel 4 - plagiaat

In [artikel 4](#) bevestigt de auteur dat zijn manuscript geen inbreuk maakt op de auteursrechten van derden en vrijwaart hij de uitgever moest dit toch het geval zijn.

Artikel 5 - bijstand

In artikel 5 wordt de bijstand van de auteur geregeld.

Artikel 6 - vormgeving

In artikel 6 wordt aan de uitgever de vrijheid gegeven om de uiteindelijke vorm waarin het manuscript zal worden gepubliceerd te regelen.

Artikel 7 - oplage

In artikel 7 worden de wettelijke verplichtingen inzake de oplage [?] opgenomen. De erfgoedinstelling kan deze oplage (het aantal exemplaren) zelf bepalen. Ook de termijn waarbinnen de uitgever zal overgaan tot publicatie wordt conform de wettelijke verplichtingen vermeld.

Artikel 8 - verplichtingen auteur

In artikel 8 worden een aantal verplichtingen voor de auteur opgelijst: de datum waartegen hij zijn persklare kopij aan de uitgever dient over te maken, de richtlijnen of kwaliteitsnormen waaraan het manuscript moet voldoen, het taalgebruik etc.

Artikel 9 - drukproeven

In artikel 9 wordt een regeling voor de drukproeven opgenomen. In artikel 10 wordt een regeling voorzien voor her- of bijdrukken.

6.2.5 Overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Dit contract kan worden gebruikt wanneer een erfgoedinstelling een fotograaf inhurt om foto's te nemen (bijvoorbeeld van stukken uit de collectie van de erfgoedinstelling). Beroepsfotografen kunnen immers auteursrechten eisen op hun foto's, voor zover deze foto's origineel zijn. In de rechtspraak wordt echter vrij snel aanvaard dat een foto origineel is, verwijzend naar het feit dat de fotograaf creatief is geweest met betrekking tot de keuze van het type camera en lenzen, de camera-instellingen (bijvoorbeeld diafragma, sluitertijd en lichtgevoeligheid), de belichting van het object... De erfgoedinstelling zou echter deze bestelde en gemaakte foto's graag willen gebruiken op haar website of in haar catalogus, zonder dat de fotograaf zich hiertegen kan verzetten. In dit geval is het verkieselijk om de auteursrechten naar de erfgoedinstelling over te dragen.

De overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf kunt u downloaden door te klikken op de volgende link: [Overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf](#)

De overeenkomst en begeleidende tekst werd overgenomen uit de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#) die werd samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en die in 2011 werd gepubliceerd door FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.

Toelichtende Nota

Hieronder worden de noodzakelijke bepalingen kort overlopen en besproken.

In de aanhef dienen de coördinaten van de contractspartijen te worden vermeld. Zorg ervoor dat de naams- en adresgegevens juist vermeld zijn. Indien het om een rechtspersoon gaat (de erfgoedinstelling onder de vorm van een vzw of de fotograaf desgevallend onder de vorm van een bvba) is het belangrijk dat het contract getekend wordt door een natuurlijk persoon die de rechtspersoon rechtsgeldig kan vertegenwoordigen (volgens de statuten).

Artikel 1 - definities

In [artikel 1](#) worden een aantal definities gegeven.

Artikel 2 - voorwerp overeenkomst

In artikel 2 wordt het voorwerp van de overeenkomst besproken. Het contract betreft immers (i) de opdracht voor het maken van foto's en (ii) de overdracht van de auteursrechten op deze foto's.

Artikel 3 - verplichtingen

In artikel 3 worden een aantal verplichtingen van de fotograaf opgesomd. Dit artikel is facultatief en heeft geen betrekking op de overdracht van auteursrechten. Het specificeert dat er geen arbeidsrechtelijke band ontstaat tussen de erfgoedinstelling en de fotograaf, hoe de digitale fotobestanden moeten worden benoemd, tegen welke datum de opdracht moet opgeleverd worden, aan welke afspraken de fotograaf zich moet houden etc.

Artikel 4 - exploitatiewijze

In artikel 4 worden de vermogensrechten overgedragen aan de erfgoedinstelling. In 4.1. wordt gespecificeerd dat het om alle exploitatiewijzen gaat, voor de gehele duur van het auteursrecht en voor de gehele wereld. [?] In artikel 4.2 worden vervolgens de exploitatiewijzen opgesomd, [?]. In artikel 4.3 wordt er op gewezen dat de erfgoedinstelling zal bepalen op welke wijze zij het werk zal kunnen gebruiken [?].

Artikel 5 - morele rechten

In artikel 5 worden bepalingen inzake de morele rechten opgenomen. Deze morele rechten kunnen contractueel niet worden overgedragen, maar de modaliteiten waaronder de auteur van deze morele rechten zal gebruik maken, kunnen wel worden verduidelijkt. Vooreerst dient de auteur zijn morele rechten uit te oefenen conform de beroepsgebruiken (art. 5.1). Zijn recht van bekendmaking is bovendien uitgeput door het overmaken van de foto's aan de erfgoedinstelling (art. 5.2). De fotograaf verzaakt onder bepaalde omstandigheden aan zijn recht op eerbied. Zo zal hij zich in bepaalde omstandigheden er niet tegen kunnen verzetten dat noodzakelijke bewerkingen door de erfgoedinstelling van de foto's worden gemaakt (art. 5.3). Tot slot verbindt de erfgoedinstelling zich ertoe om de naam van de fotograaf te vermelden. Eventueel kan gebruik worden gemaakt van twee alternatieven, gaande van het weglaten van de naam van de fotograaf indien dit in bepaalde omstandigheden noodzakelijk is, dan wel het niet vermelden van de naam van de fotograaf (art. 5.4).

Artikel 6 - aanspraak auteursrecht derden

In artikel 6 vrijwaart de fotograaf de erfgoedinstelling tegen aanspraken van derden. Dit

betekent dat de fotograaf garandeert dat hij over alle auteursrechten beschikt op de foto's en hij dus niet de auteursrechten van derden schendt. Indien de erfgoedinstelling alsnog door derden zou aangesproken worden wegens een auteursrechtelijke inbreuk, dan kan de erfgoedinstelling onmiddellijk de fotograaf in vrijwaring roepen. In artikel 6.2 wordt bovendien verwezen naar een mogelijke toetreding door de fotograaf tot een beheersvennootschap (zoals bvb. Sabam of Sofam). In dat geval dient de fotograaf onmiddellijk aan zijn beheersvennootschap melding te maken van dit contract en vrijwaart hij de erfgoedinstelling moest zijn beheersvennootschap alsnog de erfgoedinstelling tot betaling van auteursrechten aanspreken.

Artikel 7 - bijstand

In [artikel 7](#) verbindt de fotograaf zich ertoe om de erfgoedinstelling bijstand te verlenen moest deze betrokken zijn in procedures omtrent de auteursrechten.

Artikel 8 - vergoeding

In [artikel 8](#) wordt de vergoeding voor de overdracht van auteursrechten vastgelegd. Dit is vereist op grond van de vierde regel. In deze overeenkomst wordt bepaald dat er één vergoeding wordt betaald die zowel de overdracht van auteursrechten als de prestaties van de fotograaf voor het maken van de foto's omvat.

Artikel 9

In [artikel 9](#) wordt bepaald dat in geval van discussies enkel het Belgische recht van toepassing is. Bovendien dient ook te worden bepaald voor welke rechtbank procedures moeten uitgevochten worden. In het geval van auteursrechten zijn de mogelijkheden wettelijk beperkt tot de rechtbanken behorende tot een hof van beroep (Brussel, Gent, Antwerpen, Bergen of Luik). Dit kan de erfgoedinstelling dus vrijelijk invullen. Tot slot dient het contract door de partijen te worden ondertekend.

6.2.6 Overeenkomst vervreemding met een werknemer

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Erfgoedinstellingen doen vaak beroep op hun werknemers om foto's te maken, websites te maken, catalogi samen te stellen, teksten op te stellen, metadata te genereren etc. Het betreft allemaal creaties die als originele werken door het auteursrecht zouden kunnen worden beschermd.

Om er voor te zorgen dat werknemers (meestal naar aanleiding van een geschil of ontslag) op grond van hun auteursrechten het verder gebruik van hun creaties niet zouden verbieden, of om er voor te zorgen dat de erfgoedinstelling over alle auteursrechten beschikt, is het verkieselijk om in de arbeidsovereenkomst een overdracht van auteursrechten te voorzien. In deze modelovereenkomst wordt dan ook een clause voorgesteld voor toekomstige arbeidsovereenkomsten, alsook een annex bij bestaande arbeidsovereenkomsten die de erfgoedinstelling door haar reeds in dienst zijnde werknemers kan laten ondertekenen.

De overeenkomst tot vervreemding met een werknemer kunt u downloaden door te klikken op de volgende link: [Overdracht intellectuele eigendomsrechten](#)

De overeenkomst en begeleidende tekst werd overgenomen uit de informatiebundel [Contracteren rond auteursrechten](#) die werd samengesteld door Joris Deene (advocaat verbonden aan het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving) en die in 2011 werd gepubliceerd door FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.

Toelichtende Nota

De bepalingen in deze clause zijn vergelijkbaar met de [Overeenkomst tot vervreemding met een fotograaf](#), zij het dat de soepelere regels wel van toepassing zijn.

- Onder 1 worden de vermogensrechtelijke auteursrechten voor alle exploitatiewijzen, voor de resterende duurtijd van het auteursrecht en voor de gehele wereld overgedragen.
- Onder 2 wordt bepaald dat het loon dat de werknemers krijgt ook de vergoeding omvat voor de overdracht van auteursrechten. Voor toekomstige exploitatievormen wordt in een vergoeding voorzien van 1% van de gerealiseerde nettowinst met een maximum van 1 maand loon (zoals de Auteurswet in het kader van de soepelere regels voorschrijft).
- Onder 4 worden de modaliteiten van de morele rechten aan banden gelegd.

7. Veelgestelde vragen

(Laatst gewijzigd: 08-01-2014)

Verwijderen van online content?

Volstaat het verwijderen van online content om gevrijwaard te blijven van vervolging wanneer de rechthebbende van een auteursrechtelijk beschermd werk bezwaar aantekent tegen de online publicatie?

Indien je instelling of organisatie zelf een beschermd werk op de eigen website heeft geplaatst, dan volstaat het in principe niet om bij een bezwaar van de rechthebbende het werk onmiddellijk van de website te verwijderen om gevrijwaard te worden van vervolging. De rechthebbende behoudt het recht om een schadevergoeding te eisen voor deze inbreuk. Het al dan niet hebben van voorkennis over het feit dat het werk auteursrechtelijk beschermd is, is hierbij niet in het geding. In de praktijk zullen rechthebbenden zich echter wel vaak tevreden stellen met het feit dat hun werken onmiddellijk van de website worden verwijderd. Enige vorm van risicomanagement is dus vereist.

Indien je instelling of organisatie louter optreedt als hosting provider en de gebruikers van uw diensten deze diensten gebruiken om beschermd materiaal online te plaatsen, is de situatie anders. Een hosting provider die de louter door een afnemer van de dienst verstrekte informatie opslaat, is immers niet aansprakelijk voor deze opgeslagen informatie. De voorwaarden zijn dan echter wel dat:

- de hosting provider niet daadwerkelijk kennis heeft van de onrechtmatige activiteit of informatie, of geen kennis heeft van feiten of omstandigheden waaruit het onrechtmatige karakter van de activiteit of informatie blijkt;
- de hosting provider onmiddellijk actie onderneemt om de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken wanneer hij van het onrechtmatige karakter kennis heeft.

Als een erfgoedorganisatie optreedt als hosting provider is het aangewezen dat het een schriftelijke overeenkomst opmaakt met de gebruiker van de geboden dienst waarin wordt gesteld dat de gebruiker aansprakelijk is in geval van inbreuk op de Auteurswet en dat de content onmiddellijk kan worden verwijderd in geval van onrechtmatigheid.

Dit stuk is gebaseerd op [VOWB, Auteursrecht in wetenschappelijke bibliotheken](#)

Rechthebbende is niet traceerbaar?

Wat moet ik doen als de rechthebbende niet te traceren valt?

Zolang er geen wettelijke oplossing is voor [verweesde werken](#) en de handeling die je wilt stellen niet onder een van de uitzonderingen op het auteursrecht valt, rest erfgoedorganisaties vaak niks anders dan aan risicomanagement te doen. Vaak is de inspanning die moet worden geleverd om alsnog de rechthebbende(n) op te sporen zeer groot en is de kans klein dat er effectief een rechthebbende opdaagt die zich verzet tegen het bewaren en het niet-commercieel toegankelijk maken. Een bemoeilijkende factor in het risicomanagement kunnen beheersvennootschappen zijn die claims trachten te stellen waarbij zij de bewijslast doorschuiven naar de erfgoedorganisatie.

Wanneer je na de nodige risicoafwegingen besluit een verweesd werk publiek toegankelijk te maken, is het raadzaam om:

- een clause van bekendmaking op te nemen: een voorbeeld van een dergelijke clause van bekendmaking is ?Ondanks herhaaldelijke inspanningen van de gebruiker om de wetgeving betreffende auteursrechten te respecteren en de toestemming van de auteur, gerechtigde en/of rechthebbende te verkrijgen, is het traceren van deze laatste(n) niet gelukt. Degene die de auteursrechten op dit werk heeft, wordt daarom uitgenodigd met de gebruiker contact op te nemen om de nodige regelingen te treffen.?
- het zoekingswerk en het verzamelen van zoekingsbewijzen te documenteren. Je verzamelt het best alle stukken (bijvoorbeeld brieven, e-mails, aantekeningen, faxen, oproepen ?) die een bewijs kunnen leveren dat de nodige inspanningen werden geleverd om de auteur, gerechtigde en/of rechthebbende van een werk te traceren, voor het geval dit ooit nodig zouden blijken. Zo kun je je goede trouw beargumenteren.

Auteursrecht onderwerp foto?

Geldt er auteursrecht op het onderwerp van een foto?

Wanneer de foto gemaakt is door een auteur en voldoet aan de oorspronkelijkheidsvereiste en de vormvereiste, kan er sprake zijn van cumulatie: zowel de foto zelf als het onderwerp van de foto kunnen onderworpen zijn aan het auteursrecht.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- foto's waarvan het onderwerp een menselijke schepping is en foto's waarvan het

- onderwerp een natuurlijke schepping is;
- foto's waarvan het onderwerp eigendom is van een derde;
 - foto's waarvan het onderwerp een persoon is.

Menselijke creatie

Wanneer het onderwerp van de foto een menselijke schepping is, kan er verder een onderscheid worden gemaakt tussen

- foto's van kunstwerken (schilderijen, beeldhouwwerken, tekeningen ?)
- foto's van gebruiksvoorwerpen (gebouwen, bepaalde onderdelen (bv. de carrosserie van een auto), designmeubilair en designobjecten (stoelen, tafels, servies, modeartikelen als brilmonturen ?)
- foto's van louter functionele vormen of technisch-bouwkundige voorzieningen (bv. sleutels, koorden, bepaalde soorten gereedschap, liftkooien ?).

In het algemeen voldoen kunstwerken zowel aan de vorm- als aan de oorspronkelijkheidsvereiste van het auteursrecht en zijn ze beschermd. Wanneer de auteursrechtelijke beschermingstermijn niet verstreken is, moet dus steeds voorafgaande toestemming worden gevraagd op het moment dat men het kunstwerk als afbeelding wil gebruiken. Ook bij kunstwerken in de vorm van *objets trouvés* of *ready mades* is een voorafgaandelijke toestemming voor het gebruik van een afbeelding van die kunstwerken de beste oplossing. Ook veel gebruiksvoorwerpen zijn origineel of kunstzinnig. Als de auteursrechtelijke beschermingstermijn nog niet verstreken is, moet dus voorafgaand toestemming worden gevraagd wanneer men een foto van die gebruiksvoorwerpen wil gebruiken. Louter functionele vormen of technisch-bouwkundige voorzieningen vallen buiten de auteursrechtelijke bescherming en er is dus geen toestemming vereist van hun maker om afbeeldingen ervan te gebruiken.

Natuurlijke schepping

Wanneer het onderwerp van de foto een natuurlijke schepping is, kan er verder een onderscheid worden gemaakt tussen:

- foto's van natuurelementen en landschappen, onaangeroerd en vrij van menselijk ingrijpen;
- foto's van natuurlandschappen of ?elementen waaraan menselijk ingrijpen te pas kwam (tuinen,

parken, bloemperken, bloemstukken ?);

- foto's van een natuurlandschap waarin een menselijke productie staat (bv. een gebouw, een brug, een monument, een beeld ?).

Bij natuurelementen en landschappen, onaangeroerd en vrij van menselijk ingrijpen is er geen van een creatieve, menselijke ingreep. Zij genieten dan ook geen auteursrechtelijke bescherming. De ontwerpers van bijvoorbeeld tuinen en parken kunnen daarentegen soms wel als auteurs worden gezien. Aan hen moet dan toestemming worden gevraagd indien men een foto van hun creatie wil gebruiken. Wanneer in het natuurlandschap een menselijk creatie staat, is bij de vraag of er toestemming is vereist van de auteur van deze creatie, doorslaggevend of ze het centrale onderwerp is van de foto. Wanneer dit het geval is, dan zal toestemming moeten worden gevraagd. Wanneer er sprake is van een eerder toevallige afbeelding (als achtergrond of decor of ongewild ?), dan is toestemming niet vereist.

Als het onderwerp van de foto eigendom is van een derde (van een privépersoon, een museum, archief, bibliotheek of andere erfgoedorganisatie of -instelling), dient men een duidelijk onderscheid te maken tussen auteursrechten en eigendomsrechten. De overdracht van de materiële drager van het werk impliceert geenszins de overdracht van de auteursrechten op het werk. Dit betekent dat de eigenaar van de materiële drager voor bepaalde handelingen met het werk alsnog de toestemming zal moeten vragen van de auteursrechtelijke. De eigenaar van de materiële drager heeft wel het recht om het werk tentoon te stellen.

Portret

Wanneer het onderwerp van de foto een persoon is, geldt het [portretrecht](#). Aan iedereen die leeft, moet in principe toestemming gevraagd worden voor een foto. Wanneer de geportretteerde overleden is, is in de regel tot 20 jaar na het overlijden de toestemming vereist van de erfgenamen. Er zijn wel twee voorwaarden om van deze bescherming te genieten:

- de afgebeelde persoon moet herkenbaar zijn;
- de afbeelding moet duurzaam zijn en medegedeeld kunnen worden.

Er zijn hierbij vier bijzondere categorieën:

- bekende personen: hierbij gaat men namelijk uit van een zogenaamde stilzwijgende toestemming tot het maken van foto's, die wellicht niet uitdrukkelijk, maar wel zeker werd verleend. De foto moet wel betrekking hebben op het beroep dat zij uitoefenen of op de situatie of de reden waarom zij in het middelpunt van de belangstelling staan. De

afbeelding mag geen afbreuk doen aan het recht op privacy en evenmin aangewend worden voor commerciële of publicitaire doeleinden.

- minderjarigen: voor het fotograferen van een kind is de toestemming van de ouders nodig, voor het fotograferen van een minderjarige op een leeftijd waarop hij over bepaalde dingen zelf kan beslissen, is de toestemming van zowel de ouders als de minderjarige zelf nodig;
- mensen op openbare plaatsen: voor het fotograferen van mensen op openbare plaatsen is geen toestemming vereist zolang de foto anoniem is, er geen winstbejag wordt nagestreefd en de afgebeelde personen niet worden gekwetst of belachelijk gemaakt;
- verdachten en criminelen: dit is een omstreden geval waarbij vaak de afweging dient te worden gemaakt tussen het informatierecht en het portretrecht.

Het is belangrijk steeds het onderscheid te zien tussen de toestemming tot het *nemen van een foto* en de *toestemming tot het publiceren van de foto*. Dit zijn immers twee verschillende zaken. Wanneer de fotograaf op voorhand plannen heeft om de foto te publiceren zijn, kan hij maar best meteen toestemming hiervoor vragen. Het portretrecht of recht op afbeelding kan het onderwerp vormen van een contract. Het recht op afbeelding is een onoverdraagbaar persoonlijkheidsrecht, maar met een vermogensrechtelijke dimensie. Dit maakt de exploitatie van een afbeelding mogelijk. Een dergelijk contract moet door de afgebeelde worden ondertekend en concreet omschreven zijn. Het recht op afbeelding kan op elk moment en in ieder geval door de geportretteerde worden ingetrokken, zolang er hierbij geen misbruik is van zijn kant.

Bron: ELS MICHIELSEN en ANNEMIE ROSSENBACKER, [Auteursrecht en erfgoed: Handleiding tot het vermijden van uitschuivers](#), Culturele Biografie Vlaanderen, 2004, 52 p.

Voor meer informatie over het portretrecht, zie ook COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER, [Recht op afbeelding](#)

8. Bibliografie

(Laatst gewijzigd: 29-10-2013)

- FARO, [Dossier auteursrecht](#), FARO, 2011
- VOWB, [Auteursrecht in wetenschappelijke bibliotheken](#)
- JORIS DEENE, [Contracteren rond auteursrechten](#), FARO, 2011, 39 p.
- FOD ECONOMIE, K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE, [Intellectuele eigendom](#)
- FOD ECONOMIE, K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE, Regelgeving inzake auteursrechten en naburige rechten, Niet-officiële consolidatie op 1 mei 2008, 168 p.
- KUNSTENLOKET, [Auteursrechten en naburige rechten](#)
- ALAIN BERENBOOM en SANDRINE CARNEROLI, Guide du droit d'auteur à l'intention des musées et centres d'art, Association francophone des musées de Belgique, 2004, 72 p.
- MICHIEL ELST, Juridische aspecten van informatie, Univeriteit Antwerpen, 2005
- LAWRENCE LIANG, Guide to open content licenses, Piet Zwart Institute, 2004, 109 p.
- [Creative Commons](#)
- EVI WERKERS, ROBIN KERREMANS, TIM ROBRECHTS en PROF. JOS DUMORTIER, Auteursrecht in de digitale samenleving. Studie in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Mediastudie, 2009, 200 p. http://www.faronet.be/files/pdf/pagina/auteursrecht_digitale_samenleving.pdf
- TOM EVENS, [Het gebruik van Creative Commons in het culturele en erfgoedveld in Vlaanderen](#), IBBT-MICT, 2011, 44 p.
- ELS MICHIELSEN en ANNEMIE ROSSENBACKER, [Auteursrecht en erfgoed: Handleiding tot het vermijden van uitschuivers](#), Culturele Biografie Vlaanderen, 2004, 52 p.
- HANNELORE DEKEYSER, [Digitale archivering: auteursrecht, technische beschermingsmaatregelen en wettelijk depot](#), eDAVID, 2007, 80 p.
- COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER, [Recht op afbeelding](#)
- [documenten opgesteld en/of verspreid door de Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht](#)

